

Lotta Nordberg

OSALLISUUS PARTY-HANKKEEN ASIAKKAIDEN KOKEMANA

Kuntoutusohjauksen ja suunnittelun
koulutusohjelma

2017

Satakunnan ammattikorkeakoulu
Satakunta University of Applied Sciences

OSALLISUUS PARTY -HANKKEEN ASIAKKAIDEN KOKEMANA

Nordberg, Lotta
Satakunnan ammattikorkeakoulu
Kuntoutusohjauksen ja suunnittelun koulutusohjelma
Marraskuu 2017
Ohjaaja: Jaakkola-Hesso, Sirpa
Sivumäärä: 44
Liitteitä: 3

Asiasanat: Osallisuus, pitkäaikaistyöttömyys, kuntoutus

Opinnäytetyön aiheena oli selvittää Rauman PARTY -hankkeen kuntoutukseen ja arjen hallintaan liittyvissä ryhmissä olevien asiakkaiden kokemuksia ja saada hankkeen työntekijöille tietoa, jonka avulla he voivat kehittää toimintaa. Tutkimuksessa selvitetään miten Rauman PARTY- hankkeessa osallisuus koetaan. Lisäksi selvitetään, miten osallisuus on vaikuttanut asiakkaiden elämään sekä miten eri ryhmät tukevat osallisuutta ja verrata eroavatko osallisuuden kokemukset eri ryhmissä.

Tutkimusmenetelmä oli kvalitatiivinen ja aineisto kerättiin haastattelemalla asiakkaita. Haastattelut tehtiin teemahaastattelua apuna käyttäen. Tutkimukseen osallistui kuusi PARTY -hankkeen asiakasta. Asiakkaita kolme oli naisia ja kolme oli miehiä. Asiakkaita oli kaksi Halvalla Hyvää -ryhmästä, kaksi Arjen sankarit -ryhmästä ja kaksi oli Startti avoimille -ryhmästä. Haastattelut nauhoitettiin ja litteroitiin sanatakkasti kirjalliseen muotoon. Aineisto analysoitiin aineistolähtöisen sisällönanalyysin avulla.

Tutkimustulosten mukaan PARTYn ryhmissä oli onnistuttu hyvin osallisuuden suhteen. Lähes kaikki haastatellut olivat kokeneet ryhmän tuoneen elämäänsä positiivisia asioita sekä lisänneen että tukeneen heidän osallisuuden tunteitaan ja kokemuksiin. Ohjaajat olivat omalla toiminnallaan lisänneet ja vahvistaneet selvästi haastateltujen osallisuutta ja osallisuuden kokemuksia. Ryhmät erosivat osallisuuden kokemuksen suhteen toisistaan vain vähän.

CLIENTS EXPERIENCES OF PARTICIPATION IN PARTY PROJECT

Nordberg, Lotta

Satakunnan ammattikorkeakoulu, Satakunta University of Applied Sciences

Degree Programme in Rehabilitation Counselling and Planning

November 2017

Supervisor: Jaakkola-Hesso, Sirpa

Number of pages: 44

Appendices:3

Key words: participation, long-term unemployment, rehabilitation

The purpose of this thesis was to find out the experiences of clients in the rehabilitation and everyday management groups in Rauma PARTY project and to provide the employees information that would enable them to develop their activities. The study examines how participate is experienced in Rauma PARTY project. It also clarifies how involvement has contributed to the lives of customers and how different groups support participation and compare the experiences of participation in different groups.

The research method was qualitative and the material was collected by interviewing clients. Interviews were conducted using theme interviews. Six partners of the PARTY project participated in the study. Three of the customers were women and three were men. There were two customers in the Halvalla Hyvää group, two from the Arjen sankarit group and two were on the Startti avoimille group. The interviews were recorded and transcribed verbatim in a literary form. The material was analyzed by material-based content analysis.

According to the research results, the parties in the PARTY had succeeded well with the participation. Almost all of the interviewees had experienced the group's had brought positive things in their lives and increased and supported their participation feelings and experiences. By their own actions, the directors increased and strengthened clearly the involvement of participants and the experiences of inclusion. The groups differed only little from one another in the experience of participation..

SISÄLLYS

1 JOHDANTO	5
2 PARTY-HANKE.....	6
3 OSALLISUUS.....	8
4 KUNTOUTUS.....	12
4.1 Sosiaalinen kuntoutus.....	12
4.1.1 Kuntouttava työtoiminta.....	13
4.1.2 TYP-toiminta.....	15
4.2 Ammatillinen kuntoutus.....	16
4.3 Lääkinnällinen kuntoutus.....	17
5 PITKÄAIKAISTYÖTTÖMYYS.....	18
6 TYÖ- JA TOIMINTAKYKY.....	20
7 TUTKIMUKSEN TARKOITUS JA TUTKIMUSONGELMAT.....	22
8 TUTKIMUKSEN TOTEUTUS.....	23
8.1 Tutkimusmenetelmä ja aineistonkeruu.....	23
8.2 Tulosten analysointi.....	24
8.3 Tutkimuksen luotettavuus ja eettisyys.....	25
9 TUTKIMUSTULOKSET.....	26
9.1 Asiakkaiden kokemukset osallisuudesta.....	26
9.2 Asiakkaiden kokemukset osallisuuden vaikutuksista omaan elämään.....	28
9.3 Asiakkaiden kokemukset osallisuuden tukemisesta ryhmässä.....	30
10 JOHTOPÄÄTÖKSET.....	34
11 POHDINTA.....	35
LÄHTEET.....	39
LIITTEET	

1 JOHDANTO

Hyvinvointiyhteiskunnan ja talouskasvun pohjan luovat hyvinvointi, toimintakyky ja osallisuus. Jokaisella ihmisellä on oikeus hyvinvointiin. Syrjäytyminen ja kasvavat hyvinvointi- ja terveysterot ovat yksilön ja yhteiskunnan hyvinvointia uhkaavia tekijöitä. Tukemalla osallistumista ja räätälöimällä palveluja edistetään parhaiten yksilön aktiivista, itsenäistä ja hyvinvoivaa elämää. (Hyvinvointi on toimintakykyä ja osallisuutta. Sosiaali- ja terveysministeriön tulevaisuuskatsaus. 2014, 11,13.) ”Osallisuus hahmotuukin 2010-luvun politiikka- ja hyvinvointiohjelmassa samanaikaisesti sekä tavoitteeksi että keinoksi lisätä ja edistää yhteiskunnan tasa-arvoa ja sosiaalista koheesiota. Lähtöoletuksena on, että osallisuutta lisäämällä kasvatetaan yksilötason hyvinvointia, mikä puolestaan heijastuu yhteiskuntaan sosiaalisena kestävyytensä, eheytenä sekä luottamuksen lisääntymisenä.” (Era,T. 2013, 12.)

Työ- ja elinkeinotoimistoissa oli kesäkuun lopussa 2017 320 100 työtöntä työnhakijaa, joka on 46 000 vähemmän kuin vuotta aiemmin. Heistä 105 900 oli pitkäaikaistyöttömiä eli yli vuoden yhtäjaksoisesti työttömänä olleita. Yli 50- vuotiaita työttömiä työnhakijoita kokonaismäärästä oli 113 600 eli 14 600 vähemmän kuin vuotta aiemmin. (Työ- ja elinkeinoministeriö www-sivut 2017.) Lähes 30 % työttömistä on pitkäaikaistyöttömiä ja näin ollen vähimmäistukien varassa. Pitkäaikaistyöttömyys voi johtaa syrjäytymiseen ja tällöin pelkät taloudelliset tukitoimet eivät enää riitä vaan tarvitaan myös terveydellistä ja toiminnallista tukea sekä kuntoutusta monissa eri muodoissaan. (Mitä on aktiivinen sosiaalipolitiikka kunnassa? Näköalapaikkana työvoiman palvelukeskukset. 2008, 3.)

Työttömyys on monin tavoin yhteydessä hyvinvointiin. Osa yhteiskunnan jäsenistä voi tahtomattaan joutua sivuun yhteiskunnasta ja yhteisöistä ja tapahtuu niin kutsuttu sosiaalinen syrjäytyminen. Kansalaisten riskiä syrjäytyä määrittävät yhteiskunnan olosuhteet ja rakenteet. Syrjäytyminen on kasaantunutta huono-osaisuutta ja yleensä siinä

yhdistyy usein toistuva tai pitkäaikainen työttömyys, toimeentulo-ongelmat, elämänhallinnan ongelmat ja yleensä lopuksi syrjäytyminen yhteiskunnallisesta osallisuudesta. (Järvikoski & Härkäpää 2011, 147-148.)

Opinnäytetyöni kohteeksi valikoitui PARTY Parempaa työ- ja toimintakykyä, joka on valtakunnallinen, ESR -osarahoitteinen hankekokonaisuus. Hankkeen tarkoituksena on monialaisen palvelun ja työttömien perusterveydenhuollon kehittäminen sekä työttömien työnhakijoiden työllistymisen edistäminen. Opinnäytetyöni aihe valikoitui tarpeesta selvittää keväällä 2015 alkaneen PARTY-hankkeen osallisuuden toteutumista Rauman osahankkeen ryhmätoiminnassa. Tarkoituksena on selvittää ryhmätoiminnassa olevien asiakkaiden kokemuksia osallisuudesta ja näin ollen saada Partyn työntekijöille tarvittavaa tietoa ryhmätoiminnan kehittämiseen, jotta he voivat tarjota oikeamuotoista tukea asiakkaille ja näin lisätä asiakkaiden osallisuuden kokemuksia. Tutkimus on laadullinen ja toteutus tehdään teemahaastattelulla. Teemahaastattelulla uskon saavani asiakkaiden oman näkemyksen asiasta parhaiten esille.

2 PARTY-HANKE

PARTY- hanke eli Parempaa työ- ja toimintakykyä hanke on valtakunnallinen, Euroopan sosiaalirahaston osarahoittama hankekokonaisuus. Rauman kaupunki on hankkeen hallinnoija ja osatoteuttajina sen lisäksi ovat Turun, Salon ja Someron kaupungit, Euran ja Eurajoen kunnat, Rauman Taitokunto Oy, Vates-säätiö ja Työterveyslaitos. Hanke toteutetaan ajalla 1.4.2015-31.3.2018.

Hankekokonaisuudessa on tarkoituksena monialaisen palvelun ja työttömien perusterveydenhuollon kehittäminen, työttömien työnhakijoiden työllistymisen edistäminen ja kokonaisvaltaisempien palvelujen luominen. Hanke on tarkoitettu pitkäaikaistyöttömille, osatyökykyisille, ikääntyville, työvoiman ulkopuolelta työelämään palaaville sekä muille syrjäytymisvaarassa oleville. Hankkeen avainasemassa ovat kuntoutus-

koordinaatio, ohjausosaaminen, sosiaalisen, lääkinnällisen ja ammatillisen kuntoutuksen kehittäminen sekä työ- ja toimintakyvyn arviointimallien kehittäminen. Kuntien yhteisenä tavoitteena on edistää sosiaalisen kuntoutuksen ja työhön kuntoutuksen palveluja tukemaan etenkin osatyökykyisten ja pitkäaikaistyöttömien palveluja sekä heidän positiivisia siirtymiään työllisyyspolulla. Työllisyyden hoidossa tarvitaan lisää osaamista pitkäaikaistyöttömyyden suhteen, koska kuntien rooli on tulevaisuudessa kasvamassa suuremmaksi. Osana hankekokonaisuutta selvitetään myös työpankin mahdollisuuksia ja kehitetään uusia työllistymismalleja.

Palveluja kehitetään hankkeessa asiakaslähtöisesti ottamalla asiakkaat mukaan toimintaan. Tavoitteena on, että asiakkaat voivat helposti hakeutua mukaan, saada kaikki tarvitsemansa palvelut samasta paikkaa sekä saada työllistymispalveluja oikea-aikaisesti. Hankkeessa painotetaan kokemusasiantuntijuutta ja vertaisoppimista.

Hankkeen kumppaneita ovat Työeläkeyhtiö Varma, Turun seudun TST ry, Rauman Seudun Työttömät ry, Kaarinan ja Porin kaupungit. Tärkeinä yhteistyötahoina ovat TE-hallinto ja Kela. (PARTY, Parempaa työ- ja toimintakykyä- hankekokonaisuuden esite 2015)

PARTY -hankkeen osallisuuden kehittämistä on vahvasti tukemassa ja koordinoimassa myös Sokra, joka on toinen STM:n ja ESR:n rahoittamista koordinaatiohankkeista. Sokra on siis valtakunnallinen koordinaatiohanke, joka kokoaa, tiivistää ja välittää tietoa sosiaalisen osallisuuden edistämisestä ja köyhyyden torjunnasta. Sokra tuottaa osallisuustietoa hankkeille, ministeriöille, rahoittajille, päättäjille sekä muille osallisuustyötä tekeville. Sokra tukee Euroopan sosiaalirahaston toimintalinjan 5:n hankkeita. Toimintalinja on osa ”Kestävää kasvua ja työtä 2014-2020” -rakennerahasto-ohjelmaa. Sokran tavoitteena on verkostoida laajasti osallisuustyötä tekevät ja luoda kumppanuusverkosto. Sokra tukee hankkeita neljällä alueella koordinaation, tutkimuksen ja arvioinnin sekä viestinnän keinoin koko niiden elinkaaren ajan, hankkeiden käynnistyksestä toteutukseen ja juurruttamiseen. Koordinaatiohankkeen päätoimeuttaja on Terveyden ja hyvinvoinnin laitos (THL) ja osatoteuttaja Diakonia ammattikorkeakoulu. (THL www-sivut 2018.)

PARTY Parempaa työ- ja toimintakykyä Rauman osahanke kehittää monialaista yhteistoimintamallia ja uusia työvälineitä pitkäaikaistyöttömien työllistämisen edistämiseksi. Hankkeen tavoitteina Raumalla on olla matalan kynnyksen palvelupiste, johon on helppo tulla ja saada apua. Tavoitteena on kehittää ryhmätoimintoja, kuntoutuskoordinaatiota, sosiaalista kuntoutusta, osatyökykyisten henkilökohtaista palvelua sekä työ- ja toimintakyvyn arviointia. Kehittämistyössä hyödynnetään kokemusasiantuntijoita, jotka tuovat esille omia kokemuksiaan ja näkemyksiään ja näin auttavat palvelujen kehittämisessä ja muokkaamisessa. Näin pyritään luomaan oikeanlaista ja oikea-aikaista tukea työ- ja toimintakykyä ylläpitäviin ja kuntouttaviin toimenpiteisiin.

Raumalla hankkeessa on mahdollista saada yksilöllistä tukea ja palveluohjausta, työ- ja toimintakyvyn arviointia ja osallistua ryhmätoimintaa. Ryhmät ovat sosiaalisen kuntoutukseen, työ- ja toimintakyvyn käytännönläheiseen arviointiin ja kuntoutukseen, ammatillisen kuntoutukseen ja arjen hallintaan liittyviä ryhmiä. Asiakas hyötyy hankkeesta saamalla kuntoutuskoordinaation, sosiaalisen, lääkinnällisen ja ammatillisen kuntoutuksen palveluita, työ- ja toimintakyvyn arviointipalvelua, vertaistukea ryhmistä sekä tukea positiivisiin siirtymiin, että henkilökohtaisiin tarpeisiin räätälöityjä tukitoimia. (PARTY Parempaa työ- ja toiminta kykyä Rauma-esite 2015.)

3 OSALLISUUS

Osallisuus yhdistetään yhteisöön kuulumiseen. Sillä tarkoitetaan kiinnittymistä yhteiskuntaan, yhteisöön tai ryhmään, kokemusta näiden jäsenyydestä ja mahdollisuudesta osallistua, toimia sekä vaikuttaa ympäröivän yhteiskunnan, yhteisön ja ryhmän asioihin. (Helminen 2015, 23.)

Jokaisella on oikeus osallistumiseen ja se on määritelty Suomen perustuslaissakin. Yhteiskunnassa osallisuus korostaa kansalaisten äänen kuulumista, heidän resurssiensa huomioimista sekä niiden lujittamista. Jokaisella tulisi olla yhtäläinen mahdollisuus osallistumiseen ja osallisuuteen. Osallisuus toteutuu esimerkiksi harrastuksissa, opinnoissa tai työssä. Nämä ovat myös sellaisia tekijöitä, jotka omalta osaltaan vahvistavat

osallisuuden ja yhteiskuntaan kuulumisen tunnetta, kun yksilöllä on esimerkiksi toimeentulon turvaava työ, tyydyttävä elinympäristö ja vaikkapa selviytymistä edistäviä sosiaalisia suhteita. (Helminen 2015, 22-24.)

Hyvinvoinnin ja osallisuuden kokemuksiin vaikuttavat merkittävästi koulutus ja työ. Kaikkien kansalaisten mahdollisuudet osallistua ja kokea osallisuutta eivät kuitenkaan ole samat. Esimerkiksi kaikki eivät työllisty ja näin ollen heidän riskinsä huono-osaisuuteen ja pahoinvointiin lisääntyy merkittävästi. Terveystilan heikkeneminen koskettaa erityisesti työttömiä ja pienituloisia. (Helminen 2015, 24-25.) Särkelä kirjoittaa Pro Gradu- tutkielmassaan siitä, miten huono-osaiset nähdään usein aktivoinnin kohteena ja heitä lähestytään osallistavasta ja aktivoivasta näkökulmasta sen sijaan, että ajateltaisiin heitä henkilöinä, joilla on oikeus omaehtoiseen osallistumiseen ja osallisuuteen. Heidän kohdallaan tulisi osallistavasta ja aktivoivasta näkökulmasta siirtyä omaehtoisen osallistumisen mahdollisuuksien lisäämiseen ja osallistumisen kynnyksen madaltamiseen. Hän kirjoittaa myös, että kielen ja ilmaisun ongelmat ovat asioita, jotka vaikuttavat huono-osaisten osallisuuden ja osallistumisen ongelmiin. Työelämän, koulun tai muun toiminnan ulkopuolella olevien ihmisten ilmaisutavat ja -kanavat eivät välttämättä vastaa yhteiskunnan normeja. (Särkelä 2009, 62-63.)

Osallisuuden tunne yksilön omassa elämässään koostuu voimaantumisesta, identiteettistä ja elämänhallinta valmiuksista. Olennaista on henkilön oma sitoutuminen, toiminta ja vaikuttaminen omaa elämää koskevien asioiden kulkuun ja niistä vastuun ottaminen. (Jämsen & Pyykkönen 2014, 9.) Osallistumisen käsite korostaa osallistujan subjektiivista (henkilö osallistuu johonkin) ja toisaalta siihen tulee ulkoapäin vaikuttaminen ja objektivointi (joku osallistaa toista). Mutta kuitenkin ulkoapäin tulevan aloitteen vaikuttaminen osallistavaan toimintaan oletetaan etenevän osallistujan ehdoilla hänen haluamaansa suuntaan. (Toikko & Rantanen 2009, 90.)

Osallisuuden kokemuksia ihminen saa muun muassa harrastaessaan, tehdessään työtä, osallistuessaan ja vaikuttaessaan. Työttömät ja syrjäytyneet voivat usein jäädä ilman tätä tunnetta ja näin ollen voivat kokea olevansa ulkopuolisia. Osattomuuden tunne on ihmiselle lamauttava, koska sosiaalisena olentona ihminen haluaa kuulua johonkin, olla mukana ja kokea osallisuutta. (Harju 2013, 2.)

Osallisuus liitetään vahvasti hyvinvointiin. Se nostetaan usein arvoksi ja päämääräksi. Ihmisen hyvinvoinnin on sanottu toteutuvan, kun tämä voi itse vaikuttaa omaan elämäänsä ja näin kokea osallisuutta ja elämänsä mielekkääksi. Siksi yksilön osallisuuden kokemukset ovat tärkeitä myös kuntoutumisen näkökulmasta. Osallisuuden kautta erilaiset kuntoutumisen polut ja mahdollisuudet saattavat konkretisoitua kuntoutujalle ja näin ollen motivoida ja parantaa kuntoutujan kuntoutumisen mahdollisuuksia. (Jalava & Seppälä 2010, 254, 256.)

Kirvesmäki on opinnäytetyössään Osallisuus -todellisuutta vai fraaseja selvittänyt kuntouttavan työtoiminnan asiakkaiden kokemuksia osallisuudesta sekä aktivointisuunnitelman laadintatilanteessa, että siirryttäessä kuntouttavaan työtoimintaan. Tutkimustuloksista kävi ilmi, ettei asiakkaiden osallisuuden kokemuksiin vaikuttaneet pienet yksittäiset puutteet, kuten yksittäinen epäoikeudenmukaiseksi koettu tapahtuma tai vähäinen tiedon puute, mutta jos puutteita oli laajemmin, asiakas koki toiminnan osallisuutta sivuuttavaksi. Tulosten mukaan suuri osa haastatelluista oli kokenut, että tiedon ja vallan määrässä sekä tehtyjen ratkaisujen oikeudenmukaisuudessa oli ollut puutteita niin paljon, että toiminta oli ollut heidän osallisuuttaan sivuuttavaa. Tutkimuksessa tiedon määrä oli koettu sekä osallisuutta tukevaksi, että heikentäväksi tekijäksi. Tulosten mukaan asiakkaat olivat kokeneet ihmisarvoista kohtelua ja sitä oli myös pidetty työskentelyn onnistumisen edellytyksenä. Asiakkaan yksilöllisen huomioimisen puute ja työyhteisöön kiinteästi kuulumattomuus oli koettu osallisuutta heikentäväksi tekijäksi. (Kirvesmäki 2013, 69-71, 80.)

Kuntoutusselonteossa vuonna 2002 on todettu, että kuntoutuksen yhdeksi perusteeksi on alettu katsoa sosiaalisen syrjäytymisen uhkaa. Kuntoutuksen yhtenä tavoitteena onkin vahvistaa sosiaalista osallisuutta ja näin ollen ehkäistä sosiaalista syrjäytymistä. Sosiaalinen osallisuus merkitsee sitä, että ihmiset pääsevät erilaisiin suhteisiin, organisaatioihin ja rakenteisiin ja näiden avulla pystyvät muodostamaan jokapäiväisen elämän perustan. Tähän tarvitaan yhteiskunnassa sellaiset olosuhteet ja käytännöt, joiden avulla jokaisen ihmisen syrjäytymisen riskit ovat vähäiset ja heillä on mahdollisuus osallistua. Syrjäytymisestä puhuttaessa pohditaan monesti yksilöiden syrjäytymisen indikaattoreita sekä yksilöiden syrjäytymisprosesseja, vaikka pitäisi pohtia yhteiskunnan yleisiä rakenteita ja olosuhteita, koska nämä ovat asioita, jotka todellisuudessa määrittävät ihmisten riskiä syrjäytyä. (Järvikoski & Härkäpää 2011, 147-148.)

Kuntoutus kanssamme -kirjassa mainitaan Kortteisen ja Tuomikosken tutkimus. He ovat tutkineet pitkäaikaistyöttömien selviytymistä. He ovat tutkimuksessaan todenneet, että yhteisölliset suhteet ja sosiaalinen kannattelu ovat pitkäaikaistyöttömän selviytymisen kannalta yhtä tärkeitä kuin taloudellinen tuki. Kirjassa mainitaan myös Monet-projekti, jossa siihen osallistuneet työttömät kokivat samoin. Ryhmään kuulumisen ja sosiaaliset kontaktit olivat eräitä projektissa tärkeiksi nostettuja asioita. (Karjalainen & Vilkkumaa 2012, 128.)

Louste on Pro gradu-tutkielmassaan Osallisuus kuntouttaa- Kuntouttavan työtoimintapalvelun asiakkaiden kokemuksia osallisuudesta tutkinut sitä, mitkä tekijät tukevat kuntouttavan työtoimintapalvelun asiakkaiden osallisuuden kokemuksia. Hän kirjoittaa tutkielmassaan, että osallisuutta korostetaan myös yhteiskunnallisena tavoitteena, jonka avulla haetaan vastauksia yhteiskunnallisille haasteille ja sosiaalisille ongelmille ja se on nostettu terveys- ja sosiaalipalvelujen keskeiseksi tavoitteeksi. Hän toteaa tutkielmassaan, että tärkeää on lähestyä tavoitteiden asettamista asiakaslähtöisesti niin että tavoitteet ovat asiakkaan kokonaistilanteen huomioivia ja realistisia. Realistiset tavoitteet ja luottamuksellinen työntekijän ja asiakkaan suhde antavat pohjan asiakkaan osallisuuden kokemuksille palvelussa. Myös palvelun kokeminen merkityksellisenä elämälle rakentaa asiakkaan osallisuuden kokemista. (Louste 2016, 36, 113-114.)

Tutkimustuloksissa osallisuuden kokemusten rakentumista olivat palvelussa tukeneet asiakkaiden arjen kuntoon saattaminen muun muassa päivärytmin kautta ja sisällön saamisesta päivään. Myös asiakkaiden psyykinen hyvinvointi ja itsetunto vahvistuivat palvelussa heidän saadessa onnistumisen kokemuksia ja tämä vaikutti osaltaan oleellisesti osallisuuden kokemiseen. Osallisuuden kokemisen rakentumista tukivat myös yhteisöllisyyden kokeminen, palvelusta saatava tuki, sosiaalinen vuorovaikutus työyhteisön kanssa, työilmapiirin positiivisuus, ilo ja huumori sekä olennaisesti myös työntekijän ja asiakkaan välinen suhde, asiakkaan kohtaaminen ja luottamuksen rakentuminen. (Louste 2016, 115.)

4 KUNTOUTUS

” Kuntoutus on toimintaa, jolla pyritään parantamaan ihmisten toimintakykyisyyttä ja sosiaalista selviytymistä, edistämään työkykyä ja turvaamaan työuran jatkuvuutta.” (Järvikoski & Härkäpää 2011, 8.) Koska kuntoutus on monialaista ja erilaisia menetelmiä sisältävä se eroaa tavanomaisesta hoidosta. Kaikissa tilanteissa hoidon ja kuntoutuksen ero ei kuitenkaan ole aina aivan selvä. Kuntoutus on saamassa koko ajan entistä enemmän sosiaalisia ja psykososiaalisia ulottuvuuksia. Tämän vuoksi kuntoutuksessa hyvin tärkeäksi nousee kuntoutujan oma osallisuus kuntoutusprosessissa sekä vaikuttaminen ympäristöön. (Karjalainen & Vilkkumaa 2012, 76.)

Kuntoutus muuttuu ajan mukana, kun yhteiskunta ja kuntoutuksen tarve muuttuu. Kuntoutuksen käsite yhdistetään monesti fyysiseen kunnon parantamiseen ja moni ymmärtää kuntoutumisen juuri fyysisenä kuntoutumisena. Kuntoutus on kuitenkin paljon muuta kuin vain fyysistä, lääkinnällistä kuntoutumista. Nykyään kiinnitetään entistä enemmän huomiota työssä jaksamiseen ja työurien pidentämiseen sekä siihen, miten saadaan työmarkkinoilta syrjäytyneitä takaisin työhön. Kuntoutuksen keinoin voidaan myös parantaa erityistä tukea tarvitsevien nuorten elämäntilannetta ja ehkäistä sosiaalista syrjäytymistä sekä parantaa ja ylläpitää iäkkäiden toimintakykyä ja kotona selviytymistä. Kuntoutuksen tuloksiin vaikuttavat kuitenkin aina sen hetkiset yhteiskunnalliset ja rakenteelliset tekijät. Nämä tekijät luovat myös omalta osaltaan haasteita kuntoutukselle nyt ja tulevaisuudessa. (Järvikoski & Härkäpää 2011, 8-10.)

4.1 Sosiaalinen kuntoutus

Ippo Vilkkumaa on (2004) todennut, että sosiaalinen kuntoutus voidaan yhtenä kuntoutuksen osa-alueena ja toisaalta eräänlaisena kuntoutusta yleisesti luonnehtivana kattokäsitteenä. Sosiaalisessa kuntoutuksessa huomio keskittyy yksilön osallisuuteen sosiaalisissa yhteisöissä ja yhteiskunnassa. Järvikoski ja Härkäpää määrittelevät sosiaalisen kuntoutuksen toimintana, jolla pyritään parantamaan sosiaalista toimintakykyä. Sosiaalisen toimintakyvyn katsotaan olevan elämäntilannetta, jolla ihminen kykenee selviytymään arkipäivän toiminnoista ja vuorovaikutussuhteista ja toimintaympäristön edellyttämistä rooleista. (Järvikoski & Härkäpää 2011, 22.)

Kuntoutuksen näkökulmasta uusi vuonna 2015 voimaan tullut sosiaalihuoltolaki on merkittävä, koska siinä sosiaalisesta kuntoutuksesta tuli lakisääteinen ja osa monialaisen kuntoutuksen kokonaisuutta. Se selkiyttää, vakiinnuttaa ja vahvistaa sosiaalisen kuntoutuksen käsitettä ja käytäntöjä. (Ala-Kauhaluoma & Tuusa 2015, 35.) Sosiaalihuoltolain 30.12.2014/1301 mukaan sosiaalisen kuntoutuksen tarkoituksena on antaa tehostettua tukea syrjäytymisen torjumiseksi, sosiaalisen toimintakyvyn vahvistamiseksi ja osallisuuden edistämiseksi sosiaalityön ja -ohjauksen keinoin. (Finlex www-sivut 2016.)

Sosiaalisen kuntoutuksen tarkoituksena on kuntoutettavan sosiaalista toimintakykyä ja sosiaalisen vuorovaikutuksen edellytyksiä vahvistamalla, tukea syrjäytyneiden henkilöiden paluuta yhteiskunnalliseen osallisuuteen. Sosiaaliseen kuntoutukseen kuuluu sosiaalisen toimintakyvyn ja kuntoutustarpeen selvittäminen, kuntoutusneuvonta ja -ohjaus sekä tarvittaessa kuntoutuspalveluiden yhteensovittaminen, ryhmätoiminta ja tuki sosiaalisiin vuorovaikutussuhteisiin, valmennus arkisista toiminnoista suoriutumiseen ja elämänhallintaan ja kaikki muut tarvittavat sosiaalista kuntoutumista edistävät toimenpiteet. (Kuntoutusportti www-sivut 2016.)

4.1.1 Kuntouttava työtoiminta

Kuntouttavaa työtoimintaa on toteutettu kunnissa vuodesta 2001 ja se on lakisääteistä kunnan järjestämää työtoimintaa pitkään työttömänä olleille. Kuntouttava työtoiminta on viimesijaista palvelua suhteessa TE-hallinnon toimenpiteisiin ja sen tavoitteena on saada aktivoitua siihen osallistuvia henkilöitä takaisin työelämään. Monesti se on myös pitkän työttömyyden jälkeen ensisijaista toimintaa, jonka avulla pitkäaikaistyötön totuttelee työelämään ja kuntouttaa työ- ja toimintakykyään. (Järvikoski, Lindh & Suikkanen 2011, 95-96.)

Kuntouttava työtoiminta on sosiaalihuoltolain (Sosiaalihuoltolaki 17.9.1982/710) mukainen sosiaalipalvelu ja siihen sovelletaan tällöin sosiaalihuoltoa koskevaa lainsäädäntöä. Kuntouttavan työtoiminnan järjestämiseksi vaaditaan yhteistyötä kunnan ja

TE-hallinnon kanssa. Kunnan sosiaaliviranomainen ja TE-hallinnon asiantuntija laativat asiakkaan kanssa aktivointisuunnitelman, jossa sovitaan asiakasta parhaiten palveleva kokonaisuus. Kuntouttavalla työtoiminnan tarkoituksena on asiakkaan elämän- ja arjenhallinnan sekä työ- ja toimintakyvyn vahvistaminen. Sillä pyritään ehkäisemään syrjäytymistä tarjoamalla mahdollisuus työtoimintaan ja muihin palveluihin. Aktivointisuunnitelma tehdään lyhyemmän työttömyysjakson jälkeen alle 25 vuotiaille. Vuonna 2010 lakia kuntouttavasta työtoiminnasta muutettiin niin, että aktivoinnin velvoittavuus koski myös yli 25 -vuotiaita kun aiemmin se koski vain alle 25-vuotiaita. Aktivointisuunnitelma prosessista ja sen käynnistämisestä vastaa se viranomainen, joka pääosin vastaa asiakkaan palveluista. Aktivointisuunnitelmaan kirjataan kuntouttavan työtoiminnan paikka, työtehtävät, asetetut tavoitteet ja kesto. Kuntouttava työtoiminta on myös työttömyysturvalain (Työttömyysturvalaki 30.12.2002/1290) mukainen työllistymistä edistävä palvelu, joka tarkoittaa sitä, että kuntouttavaan työtoimintaan sovelletaan työllistymistä edeltävän palvelun ajalta maksettavaa työttömyysetuutta koskevia säännöksiä. (THL www-sivut 2016, Kuntouttavan työtoiminnan käsikirja.)

Kuntouttavaa työtoimintaa järjestetään yksilöllisen tarpeen mukaan 1-4 päivänä viikossa 3-24 kuukauden ajan. Työtoiminnan tulee kestää vähintään neljä tuntia päivässä maksimissaan 8 tuntia. Kun kuntouttavaa työtoimintaa suunnitellaan, tulee huomioida asiakkaan toimintakyky sekä määritellä jaksolle tavoitteet. Kuntouttavan työtoiminnan tulee olla asiakkaan toimintakyvylle sopivassa määrin vaativaa ja asiakkaalle mielekästä. Työtoimintaan osallistuvalla henkilöllä on oikeus saada työttömyysetuutta, vaikka hän ei olisikaan siihen työttömänä ollessaan oikeutettu. Kuntouttavaan työtoimintaan osallistuessaan asiakas on oikeutettu saamaan myös Kelalta 9 euron kulukorvauksen läsnäolopäiviltä. (THL www-sivut 2016 Kuntouttavan työtoiminnan käsikirja; Osallistava sosiaaliturva 2015, 10.)

Kuntouttavan työtoiminnan avulla pitkään työttömänä ollut henkilö voi siis rakentaa polkua kohti avoimia työmarkkinoita. Kyseessä ei ole työsuhde vaan toiminta, jonka avulla työtön voi tutustua työelämään ja sen pelisääntöihin sekä harjoittaa omaa elämänhallintaansa. Kuntouttavaa työtoimintaa ei saa järjestää yrityksissä. Tällä kiellolla huolehditaan siitä, ettei työtoiminnan asiakkaita käytetä yritysten taloudellisen voiton

tuottamiseen. (TE-palvelut www-sivut 2016, THL www-sivut Kuntouttavan työtoiminnan käsikirja.) Kuntouttavan työtoiminnan avulla henkilö pääsee kokeilemaan työelämää ilman palkkatyösuhdetta työpajoilla ja kunnan toimiloilla, järjestöissä tai seurakunnissa. Samalla hänen työ- ja toimintakykyään kartoitetaan ja seurataan ja hänelle järjestetään hoitoa esimerkiksi päihde- ja mielenterveyspalveluja, mikäli hän niitä tarvitsee. Vappu Karjalainen kirjoittaa Kuntoutus muutoksessa kirjassa, että kuntouttavan työtoiminnan siirtymien tutkiminen osoittaa, että ammatillisen ja sosiaalisen kuntoutuksen rajaa on vaikeaa vetää pitkäaikaistyöttömien kohdalla. Tuloksia voidaan tulkitä ammatillisen kuntoutuksen tuloksina, mutta koska työelämäyhteys jää toteutumatta, jäävät ne sosiaalisen kuntoutumisen tuloksiksi. (Järvikoski ym. 2011, 96-97.)

4.1.2 TYP-toiminta

TYP-toiminta on monialainen yhteispalvelu, joka on TE-toimiston, kunnan ja Kelan yhteinen toimintamalli niille, jotka ovat olleet jo pidempään työttöminä työnhakijoina. TYP-toimintaa on harjoitettu työvoiman palvelukeskuksissa jo pitkään, mutta se on ollut vapaaehtoista ja eri paikkakunnilla omina sovelluksinaan. Laki työllistymistä edistävästä monialaisesta yhteispalvelusta tuli voimaan vuoden 2016 alussa yhtenäistämään tarjottavia palveluita. Tämä työllistymistä edistävä monialainen yhteispalvelu luotiin kuntien ja valtion työnjaon selkeyttämiseksi ja yhteistyön kehittämiseksi sekä kuntien vaikutusmahdollisuuksien lisäämiseksi pitkäaikaistyöttömien palvelujen järjestämisessä. Tavoitteena oli myös pitkäaikaistyöttömyyden ja työttömyydestä johtuvien julkisten menojen vähentäminen. Samalla pyritään parantamaan pitkäaikaistyöttömien yhdenvertaisuutta ja takaamaan heille samanlaiset palvelut asuinpaikasta riippumatta. Palvelu tarjoaa työnhakijalle eri viranomaisten palveluja yhden luukun periaatteella. Tarkoituksena on, että työtön saa nopeammin ja parempana kokonaisuutena kaikki ne viranomaispalvelut, joita hän tarvitsee työllistyäkseen. (Vates-säätiö www-sivut 2017.)

Tässä yhteistoimintamallissa TE-toimisto, kunta ja Kela yhdessä arvioivat työttömän palvelutarpeet. Tämän jälkeen työttömälle suunnitellaan työllistymisen kannalta taroituksenmukaiset palvelukokonaisuudet ja vastataan työllistymisprosessin etenemi-

sestä ja seurannasta. Työttömän kanssa laaditaan monialainen työllistymissuunnitelma. Tämä suunnitelma voi sisältää julkisia työvoimapalveluja, sosiaali- ja terveyspalveluja sekä kuntoutuspalveluja riippuen siitä mitkä ovat työttömän yksilölliset tarpeet työllistyäkseen. Kela, kunta ja TE-toimisto arvioivat monialaisen yhteispalvelun tarpeen silloin, kun työtön on ollut yhtäjaksoisesti työttömänä vähintään 6kk (alle 25-vuotiaat) tai 12 kk (25 vuotta täyttäneet) tai kun työtön on saanut työmarkkinatukea työttömyyden perusteella vähintään 300 päivää. Työtön voi päästä TYP-toiminnan asiakkaaksi myös silloin, kun hänen työllistymisensä edistämisen katsotaan edellyttävän TE-toimiston, Kelan ja kunnan järjestämistä kuuluviin palvelujen yhteensovittamista. (Vates-säätiö www-sivut 2017.)

4.2 Ammatillinen kuntoutus

Ammatillisen kuntoutuksen tarkoituksena on auttaa asiakasta pysymään työelämässä tai palaamaan sinne sairaudesta tai vammasta huolimatta. Ammatillisella kuntoutuksella parannetaan työn tekemisen edellytyksiä myös silloin, kun henkilö ei enää voi terveydentilansa takia jatkaa entisessä työssään. Tavoitteena on estää tai siirtää odotettavissa olevaa työkyvyttömyyttä sekä auttaa jatkamaan työelämässä mahdollisimman pitkään. (Työeläke www-sivut 2016.)

Keskeisiä vastuutahoja ammatillisessa kuntoutuksessa ovat Kansaneläkelaitos, työeläkelaitokset, työ- ja elinkeinohallinto ja tapaturma- ja liikennevakuutuslaitokset. Niiden välillä ensisijainen vastuu määrittyy asiakkaan tilanteen mukaan. Silloin kun kyse on tilapäisestä työkyvyttömyydestä, on terveydenhuollolla ja työterveyshuollolla aktiivinen ja työhön paluuseen liittyviä vastuita. (Järvikoski & Härkäpää 2011, 219.)

Työhön paluun tukikeinot toimivat selvästi heikommin työttömällä kuin työssä olevilla. Erityisesti pitkäaikaistyöttömät ovat niitä, joiden työ- ja toimintakyvyn hallinnan ja kuntoutuksen vastuita siirretään osajärjestelmältä toiselle. Tutkimusten mukaan työkyvyttömyyseläkkeelle siirtymistä edeltää usein työttömyys. Suomessa on osatyökykyisiä suuri määrä, mutta ammatillisen kuntoutuksen järjestelmän pirstoutuneisuuden, julkisten työvoimapalvelujen heikon tarjonnan ja yksilöllisen palveluohjauksen tarpeen sekä rakennetyöttömyyden ja moninaisten muiden ongelmien vuoksi he eivät

työllisty ja osa jää työkyvyttömyyseläkkeelle. Suomessa on arvioitu olevan noin 30 000 työkykyistä ja työhaluista ihmistä työkyvyttömyyseläkkeellä. (Saikku 2016, 22.)

Saikun Kuntoutuslehteen kirjoittamassa katsauksessa työttömien ammatillisen kuntoutuksista käy ilmi, että muun muassa TE-palvelujen kyky vastata työttömien ammatillisen kuntoutuksen palvelutarpeisiin on varsin heikko, koska uuden lainsäädännön myötä julkisessa työvoima- ja yrityspalvelussa ei ole enää ammatillista kuntoutusta vaan nopean työllistymisen tavoite on nostettu ensisijaiseksi. Tämä on johtanut usein siihen, ettei etäämpänä työllistymisestä olevien työttömien koeta olevan TE-palvelujen vastuulla. Työttömän muilla tahoilla toteutuvat palvelu-, kuntoutus- ja hoitoprosessit tulisi saada linkitettyä nykyistä paremmin osaksi TE-palveluja, mikä edistäisi heidän työllistymistään. (Saikku 2016, 26.)

Saikku kirjoittaa katsauksessa myös, että työttömien kuntoutusta estävät tekijät ovat ongelmia joita on tuotu esille jo pitkään. Estävinä tekijöinä olivat esimerkiksi terveydenhuollon palveluihin pääsyn vaikeus, joka saattoi johtua heikoista henkilöstöresursseista, osaamisvajeesta tai kiinnostuksen puutteesta. Kuntoutustarpeen liian myöhäisestä tunnistamisesta, johon vaikutti työttömän työkyvyn arvioinnin vaikeus ja osaamisvajeet arvioinnissa sekä vastuunjaon epäselvyys. Ammatillisen kuntoutuksen estävänä tekijänä saattoi olla myös asiakkaan kuntoutusmotivaation heikkous. Asiakkaan motivaatioon vaikutti yleisesti työttömyyden pitkittyminen sekä terveysongelmien vakavuus ja ongelmien moniulotteisuus. (Saikku 2016, 22-24.)

4.3 Lääkinnällinen kuntoutus

”Lääkinnällisen kuntoutuksen (toimintakykykuntoutuksen) tarkoituksena on auttaa kuntoutujaa ylläpitämään tai parantamaan fyysistä, psyykkistä ja sosiaalista toimintakykyä. Lääkinnällisen kuntoutuksen tavoitteena on tukea kuntoutujaa elämäntilanteen hallinnassa ja hänen itsenäistä suoriutumista päivittäisissä toiminnoissa.” (Kuntoutusportti www-sivut 2017.)

Lääkinnällinen kuntoutus on osa terveydenhuollon järjestelmää ja siinä se eroaa sosiaalisesta, kasvatuksellisesta ja ammatillisesta kuntoutuksesta. Monesti asiakkaan kuntoutustarve huomataan terveyskeskuslääkärin tai vaikkapa poliklinikan vastaanotolla. Lääkinnällinen kuntoutus käynnistyy lääkärin läheteellä. Lääkinnällisen kuntoutuksen palveluita tarjoavat perusterveydenhuollon yksiköt kuten terveyskeskukset, erikoissairaanhoidon yksiköt ja kuntoutuslaitokset. Lääkinnällistä kuntoutusta annetaan myös avokuntoutuksena. Laitoskuntoutusta kuntoutuja saa vain akuutissa vaiheessa kuntoutumistaan tai avokuntoutuksen tukena. Lääkinnällisen kuntoutuksen laitoksissa maksaa yleensä kunta, mutta sen voi maksaa myös Kela tai kuntoutujan vakuutus, jonka piiriin sairaus tai vamma kuuluu. (Forss & Vatula-Pimiä 2014, 244.)

Lääkinnällinen kuntoutus perustuu kuntoutussuunnitelmaan, jonka laatii esimerkiksi oma lääkäri tai muu hoidosta vastaava taho. Lääkinnällisen kuntoutuksen palveluita ovat esimerkiksi kuntoutustutkimus, kuntoutusohjaus, sopeutumisvalmennuskurssit, laitoskuntoutus, erilaiset terapiat sekä apuvälineet, joita kuntoutuja tarvitsee. (Forss & Vatula-Pimiä 2014, 244.) Kansanterveyslaissa ja erikoissairaanhoidolaissa on säädetty kunnan velvollisuus järjestää asukkailleen lääkinnällinen kuntoutus osana sairaanhoidoa. Myös keskeinen osa työterveyshuollon toimintaa on selvittää asiakkaan kuntoutustarve sekä ohjata asiakas tarvittaessa kuntoutukseen. Lääkinnällinen kuntoutus on tietyissä tilanteissa säädetty Kelan sekä tapaturma- ja liikennevakuutuslaitosten vastuulle. Usein myös tällöin terveydenhuollon tehtäviin kuuluu kuntoutumisen suunnittelu ja seuranta, vaikka muu taho vastaisikin kuntoutuksen järjestämisestä. Kela järjestää myös vaativaa lääkinnällistä kuntoutusta alle 65-vuotiaille ja korvaa kuntoutuksesta aiheutuneita kustannuksia. (Kuntoutusportti [www-sivut](http://www.kuntoutusportti.fi) 2017.)

5 PITKÄAIKAISTYÖTTÖMYYS

Työ- ja elinkeinoministeriö katsoo pitkäaikaistyöttömyyden olevan vaikea yhteiskunnallinen ongelma. Pitkäaikaistyöttömyys on viime vuosina selkeästi kasvanut. (Työ-

ja elinkeinoministeriön www-sivut 2016.) Pitkäaikaistyöttömällä tarkoitetaan henkilöä, joka on ollut tutkimusajankohtana yhtäjaksoisesti työttömänä 12 kuukautta tai pidempään. (Tilastokeskuksen www-sivut 2016.)

Työ- ja elinkeinotoimistoissa oli kesäkuun lopussa 320 100 työtöntä työnhakijaa, joista pitkäaikaistyöttömiä oli 105 900. Lähes 30 % kaikista työttömistä on pitkäaikaistyöttömiä. (Työ- ja elinkeinoministeriön www-sivut 2017.) SDP:n kansanedustaja Tarja Filatov kirjoittaa Etelä-Suomen sanomissa, että mitä pidempään työttömyys kestää sitä vaikeampaa on työllistyä. Pitkäaikaistyöttömyys tulee yhteiskunnalle hyvin kalliiksi. On arvioitu, että pitkäaikaistyöttömyyden vuosihinta olisi 8,8 miljardia euroa. Vuodelle 2016 oli ennakoitu 0,2 miljardin lisäkustannuksia pitkäaikaistyöttömyydestä johtuen. (Etelä-Suomen Sanomien www-sivut 2016.)

Pitkäaikaistyöttömien paluu työelämään onnistuu harvoin vain työllistymistoimenpiteillä. Pitkäaikaistyöttömien kohdalla on aina huomioitava myös tämän kokonaistilanne kuten sosiaalinen tilanne, toimeentulo, työ- ja toimintakyky, terveys ja näihin liittyvät palveluntarpeet. (Saikku 2011, 55.) Monien tutkimustuloksien mukaan työttömät myös voivat huonommin ja ovat sairaampia kuin työlliset sekä heillä on lyhyempi elinajan odotus. Työttömyys vaikuttaa haitallisesti hyvinvointiin ja terveyteen. Näiden heikkeneminen voi johtua monista työttömyyden tuomista ongelmista, kuten taloudellisista ongelmista, itsetunnon heikkenemisestä, syrjäytymisestä palveluiden käytöstä, sosiaalisen tuen puutteesta, elintapojen epäsuotuisista muutoksista ja kaventuneesta sosiaalisesta verkosta. Nämä ovat toisaalta myös työttömyyden riskitekijöitä. Niiden, joiden terveys on heikentynyt, on vaikeampaa työllistyä ja tällöin työttömyys helposti myös pitkittyy. Pitkittyessään työttömyys lisää sosiaalisia ja terveydellisiä ongelmia ja heikentää työkykyä. Tällöin myös työllistyminen vaikeutuu entisestään. (Sivervo & Hietapakka 2013, 15)

6 TYÖ- JA TOIMINTAKYKY

Toimintakyvyllä tarkoitetaan ihmisen valmiuksia selviytyä jokapäiväisen elämän tehtävistä kotona, työssä ja vapaa-ajalla. Toimintakyvyn määrittelyt vaihtelevat eri tieteidenalojen ja näkökulmien mukaan. Esimerkiksi lääketieteessä toimintakykyä tarkastellaan usein lähtien terveyden ja sairauden käsitteistä. Toimintakyvyn arvioinnin katsotaankin olevan usein perustana sekä kuntoutuksen suunnittelulle, että kuntoutuksen tulosten arvioinnille. Toimintakyky on yhteydessä moniin seikkoihin kuten esimerkiksi sukupuoleen, ikään ja koulutukseen, esimerkiksi ikääntymisen myötä tulevat muutokset vaikuttavat toimintakykyyn monilla eri ulottuvuuksilla. Toimintakyvyn muutos voidaan havaita yksilön kokemuksen perusteella ja objektiivisilla mittausmenetelmillä. Toimintakyvyn mittaamisessa voidaan käyttää erilaisia toimintakykyä kuvaavia mittareita. Yleisesti käytettyjä mittareita ovat esimerkiksi Barthel- indeksi ja Itsenäisen toimintakyvyn mittari (FIM). WHO on hylännyt sairauksien seurauksista lähtevän toimintakykyajattelun ja siirtynyt uuteen vuonna 2001 julkaistuun kansainväliseen toimintakyvyn, toimintarajoitteiden ja terveyden luokitukseen, ICF malliin. ICF:ssä toimintakyky koostuu ruumiin ja kehon toiminnoista, suorituksista ja osallistumisesta terveyden, ympäristötekijöiden ja yksilötekijöiden vaikutuksesta. (Järviskoski & Härkäpää 2011, 92-96.)

Työkykyä voidaan tarkastella monesta eri näkökulmasta ja sen vuoksi sille ei ole helppoa löytää yhtenäistä määritelmää, joka soveltuisi eri tarkoituksiin ja olisi eri toimijoiden yhtenäisesti hyväksymä. Työkyvyn käsite on muuttunut ja lääketieteellisesti painottuvasta työkyvyn määrittelystä on siirrytty yhteiskunnallisen kehityksen myötä työn vaatimusten ja yksilön voimavarojen tasapainon tarkasteluun sekä moniulotteiseen työkyvyn kuvaamiseen. Samalla työkyvyn arviointi, hallinta ja kehittäminen ovat tulleet yhä haastavammiksi. Yksimielisiä työkyvyn määrittelyssä ollaan kuitenkin siinä, ettei työkyky ole vain yksilön ominaisuus vaan yksilön, hänen työnsä sekä ympäristön yhteinen ominaisuus. (Gould, Ilmarinen, Järvisalo & Koskinen 2006, 17-19)

Ilmarisen ym. (2005) työkykyindeksitutkimusten pohjalta kehittämä neljäkerroksinen työkykytalo kuvaa työkyvyn koostuvan yksilön terveydestä ja toimintakyvystä, jotka

ovat alimmalla kerroksella, toisessa kerroksessa on ammatillinen osaaminen, kolmannessa ihmisen voimavarat (arvot, asenteet ja motivaatio) ja neljännessä on työ, työolot, työn sisältö, johtaminen ja työyhteisö. Kaikki nämä tekijät ovat vuorovaikutuksessa perheen, lähiyhteisön ja yhteiskunnan kanssa. (Kerätär 2016, 31.)

Toimintakyky määräytyy ICF- mallin mukaan yksilön terveydentilan ja ympäristö- ja yksilötekijöiden tuloksena, jolloin työkyvyn voi nähdä määräytyvän yksilön terveydentilan ja työhön liittyvän (toimintakykyä rajoitetumman) ympäristön sekä osallistumiseen että työsuorituksiin liittyvien yksilötekijöiden vuorovaikutuksen tuloksena. Työkyky on toimintakykyä työssä. (Kerätär 2016, 31.)

Tärkeäksi osaksi työurien pidentämistä on nähty työttömien työkyvyn arvioinnin ja terveystalvelujen kehittäminen. Työkyvyn arvioinnin monimuotoisuus sisältää asiakkaan ammatin ja työn kontekstin huomioimisen ja toimintakyvyn peilaamisen siihen työhön ja työympäristöön, missä on mahdollisesti aiemmin ollut työssä tai missä hänen ammatinsa puolesta oletetaan toimivan. Työttömällä ei välttämättä ole koskaan ollut tällaista työsuhdetta tai sitten edellisestä on kulunut pitkä aika. Tällöin myöskään asiakkaalla itsellään ei välttämättä ole realistista käsitystä omasta työkyvystään, jolloin työkyvyn arviointi on erityisen haasteellista. (Kerätär 2016, 42-43.)

Suomessa on 2000-luvulla lisätty huomiota työttömien terveystalveluihin valtiovallan toimesta. Vuonna 2007 sosiaali- ja terveystministeriö kehotti kuntia aloittamaan pitkäaikaistyöttömien systemaattisen terveystarkastustoiminnan. Näin voitaisiin tavoittaa ne henkilöt, jotka eivät muutoin hakeudu terveydenhuollon piiriin. Muun muassa terveydenhuoltolain uudistuksessa säädettiin kuntien velvollisuudesta järjestää terveystneuvontaa ja terveystarkastuksia työttömille. Näiden terveystalveluiden tehtäviksi katsottiin työttömien työkyvyn ylläpitämisen ja edistämisen, työkyvyn heikkenemisen toteamisen ja tukemisen hoitoon ja kuntoutukseen sekä työkyvyttömyyden toteaminen ja tukeminen sairausvapaalle tai eläkkeelle. Vuonna 2013 sosiaali- ja terveystministeriö antoi kunnille ohjeen työttömien terveydenhuollon järjestämisestä, jolloin tavoitteena esitettiin työttömän terveyden ja työ- ja toimintakyvyn arviointi, ylläpitäminen ja edistäminen, sairauksien tunnistaminen ja niiden ehkäiseminen ja ohjaaminen hoitoon

sekä lääkinälliseen, ammatilliseen ja sosiaaliseen kuntoutukseen. Samalla tarkoituksena on selvittää jäljellä olevaa työkykyä kuin myös osoittaa mahdollinen työkyvyttömyys. (Kerätär 2016, 42-43.)

Työterveyslaitoksen Sosiaalisen osallisuus ja työ- ja toimintakyvyn muutos (SOLMU)- koordinaatiohanke on ”Kestävää kasvua ja työtä 2014-2020” – Suomen rakennerahasto-ohjelman hanke. Sosiaalinen osallisuus ja köyhyyden torjunta- toimintalinjaa 5 toteuttavat kehittämisprojektit ovat yhteistyössä sosiaali- ja terveysministeriön rahoittamien koordinaatiohankkeiden kanssa. Hankkeiden tavoitteena on työttömien, osatyökykyisten, syrjäytymisriskissä olevien, työelämästä syrjäytyneiden tai muiden vaikeasti työllistyvien työ- ja toimintakyvyn edistäminen, jotta heidän työllistymisedellytyksensä parantuisivat. Solmu- koordinaatiohanke vastaa myös kykyviisarin kehittämisestä ja sen käyttöön kouluttamisesta sekä ohjaamisesta. Kykyviisari on työ- ja toimintakyvyn arviointimenetelmä kaikille työikäisille myös työelämän ulkopuolella oleville. Sen avulla vastaaja voi itse arvioida työ- ja toimintakykyään ja sen muutostarpeita. Se on suuntaa antava arviointimenetelmä, jonka avulla voi selvittää omaa tilannettaan, keskeisiä vahvuuksiaan ja kehittämiskohteita. Kykyviisari antaa mahdollisuuden myös seurata työ- ja toimintakyvyssä tapahtuneita muutoksia. Kykyviisari on käytössä myös PARTY-hankkeessa. (Työterveyslaitoksen www-sivut 2016.)

7 TUTKIMUKSEN TARKOITUS JA TUTKIMUSONGELMAT

Tässä tutkimuksessa keskitytään PARTY -hankkeen asiakkaiden osallisuuden kokemuksiin. Tarkoituksena on selvittää Rauman PARTY- hankkeen kuntoutukseen ja arjen hallintaan liittyvissä ryhmissä olevien asiakkaiden kokemuksia osallisuudesta. Lisäksi tutkimuksen avulla pyritään saamaan hankkeen työntekijöille tietoa, jonka avulla he voivat kehittää toimintaa. Tutkimuksessa selvitetään miten Rauman PARTY- hankkeessa osallisuus koetaan ja miten osallisuus on vaikuttanut asiakkaiden elämään sekä miten eri ryhmät tukevat osallisuutta ja verrata eroavatko osallisuuden kokemukset eri ryhmissä.

Tutkimuskysymykset:

1. Miten asiakkaat kokevat osallisuuden?
2. Miten ryhmät tukevat osallisuutta?
3. Miten asiakkaat arvioivat osallisuuden vaikuttaneen omaan elämään?

8 TUTKIMUKSEN TOTEUTUS

Tutkimus toteutettiin Rauman kaupungin PARTY-hankkeeseen. Heidän toiveenaan oli saada tietoa PARTY:n asiakkaiden osallisuuden kokemuksista ryhmätoiminnassa. Asiakkaiden haastattelut tehtiin syys-marraskuun aikana. Tutkimuslupaa haettiin ja saatiin Rauman kaupungilta kesäkuun 2016 aikana (LIITE1).

8.1 Tutkimusmenetelmä ja aineiston keruu

Tutkimusmenetelmäksi valittiin teemahaastattelu, joka on kvalitatiivinen eli laadullinen tutkimusmenetelmä. Teemahaastatteluun päädyin, koska tarkoituksena oli selvittää asiakkaiden omia kokemuksia osallisuudesta ja näin ajattelin parhaiten saavani heidän näkemyksensä asiasta kartoitettua. Teemahaastattelu tuntui luontevimmalta myös, koska haastattelun aihepiiri oli tiedossa. Teemahaastattelulle onkin tyypillistä, että aihepiirit eli teemat ovat tiedossa, mutta kysymysten tarkka järjestys tai muoto puuttuu. Sillä pystytään hakemaan vastauksia erilaisiin ongelmiin ja tutkimaan erilaisia ilmiöitä. Etukäteen valittujen teemojen avulla saadaan haastatteluun eräänlainen viitekehys siitä mitä tutkittavasta asiasta jo tiedetään. Teemahaastattelussa pyritään löytämään merkityksellisiä vastauksia tutkimuksen tarkoituksen ja ongelman mukaisesti. (Sarajärvi & Tuomi 2009,73-75.)

Anoin kirjallisesti tutkimuslupaa Rauman kaupungin sosiaali- ja terveysviraston vs. sosiaali- ja terveystoimintajohtajalta ja sain tutkimusluvan opinnäytetyön tekoon kesällä 2016

(LIITE 1). Haastattelut suoritettiin syys-marraskuun 2016 aikana. Teemahaastattelun runko (LIITE 2) hyväksyttiin PARTY-hankkeessa ja opinnäytetyönohjaajalla. Haastattelurungon suunnittelin niin, että se rajasi aihetta, mutta antoi kuitenkin haastateltaville tilaa omille näkemyksille. Haastateltavia valittiin Arjen sankarit, Halvalla Hyvää ja Startti Kutuyn -ryhmistä. Jokaisesta ryhmästä valittiin arpomalla 2 haastateltavaa. Haastateltavat olivat pitkäaikaistyöttömiä.

Haastattelua tehdessäni kävin aluksi kaikkien haastateltavien kanssa läpi mitä osallisuus on ja mitä sillä tarkoitetaan, koska osallisuus saatetaan ymmärtää eri tavoin. Minulla oli haastatteluissa mukana kirjallinen teksti osallisuudesta (LIITE 3), jonka kävin kaikkien haastateltavien kanssa ennen haastattelua suullisesti läpi. Näin ajattelin myös varmistavani, että kaikki haastateltavat ymmärtävät osallisuuden samoin ja tietävät mitä sillä tässä tutkimuksessa tarkoitetaan. Jokainen haastateltava oli mukana vapaaehtoisesti ja haastattelun alussa pyysin vielä luvan haastatteluun ja sen nauhoittamiseen sekä kerroin heille myös, että haastattelu on täysin luottamuksellinen eikä heidän henkilöllisyytensä tule missään vaiheessa tutkimuksessa ilmi. Haastatteluihin oli varattu rauhalliset tilat paikoista, joissa ryhmät kokoontuvat. Haastateltavina oli 3 miestä ja 3 naista. Haastattelut kestivät 10-14 minuuttia. Haastattelumateriaali hävitettiin asianmukaisesti tutkimuksen valmistumisen jälkeen.

8.2 Tulosten analysointi

Tutkimuksen ydinasia on kerätyn aineiston analyysi, tulkinta ja johtopäätösten teko. Analyysivaiheessa selviää minkälaisia ongelmiin saadut vastaukset ovat. Laadullisen aineiston kohdalla on tarkoituksenmukaista litteroida aineisto eli kirjoittaa puhtaaksi sananasaisesti. Teemahaastattelun kohdalla litterointi voidaan tehdä teema-alueiden mukaisesti. Näin päätelmien tekeminen helpottuu. (Hirsjärvi, Remes & Sajavaara 2006, 209-210.) Kun kaikki haastattelut oli tehty litteroin ne, eli kirjoitin sanatarkasti puhtaaksi. Aineistoa sain yhteensä 24 sivua fonttikoolla 12 ja 1,5 rivivälillä.

Perinteinen analyysimenetelmä on sisällönanalyysi. Analyysin muotoja laadullisessa tutkimuksessa ovat teorialähtöinen analyysi, teoriaohjaava analyysi ja aineistolähtöinen analyysi. Aineistolähtöinen analyysi on perinteinen analyysimalli, jossa pyritään luomaan tutkimusaineistosta teoreettinen kokonaisuus. Analyysipäätely etenee loogisesti yksityiskohdista yleistyksiin. Siinä tutkimuksen tarkoitus ja tehtävänasettelu määrittelevät aineistosta valitut analyysiyksiköt. Ajatuksena on, etteivät nämä analyysiyksiköt ole etukäteen sovittuja tai mietittyjä eikä aikaisemmillä havainnoilla, teorioilla tai tiedoilla ole merkitystä analyysin lopputuloksen kanssa vaan analyysi on aineistolähtöistä. (Tuomi & Sarajärvi 2009, 91-98.) Tutkimuksen analysointi tapahtui sisällönanalyysin aineistolähtöistä (induktiivista) mallia hyödyntäen.

8.3 Tutkimuksen luotettavuus ja eettisyys

Tutkimuksen eettisen perustan muodostavat tutkittavien ihmisoikeudet. Tutkijan on tärkeää selvittää tutkimukseen osallistuville tutkimuksen tavoitteet, menetelmät ja mahdolliset riskit niin, että tutkimukseen osallistuvat pystyvät ne ymmärtämään. Tärkeää eettisyyden kannalta on myös, että tutkimukseen osallistuvalla osallistuminen on vapaaehtoista, hänellä on oikeus kieltäytyä tutkimukseen osallistumisesta, hän voi myös keskeyttää osallistumisensa sekä estää häntä koskevan tiedon käyttämisen tutkimuksessa. Tämä kuuluu tutkittavan suojaan. (Tuomi 2008, 145.)

Tähän tutkimukseen osallistuneille kerrottiin haastattelun alussa vielä toistamiseen, että tutkimukseen osallistuminen on vapaaehtoista. Aluksi heille myös selvennettiin asiaa, jota tutkimuksessa on tarkoitus tutkia. Heille kerrottiin, että heidän henkilöllisyytensä ei tutkimuksessa käy ilmi vaan tiedot käsitellään luottamuksellisesti eikä niitä luovuteta ulkopuolisille tahoille vaan käytetään vain tähän kyseiseen tutkimukseen. Olen pyrkinyt toimimaan tutkimuksessani mahdollisimman eettisesti. Ennen tutkimuksen varsinaista aloittamista tutkimukseen haettiin kaikki tarvittavat tutkimusluvut Rauman kaupungin sosiaali- ja terveystieteiden keskukselta sekä satakunnan ammattikorkeakoululta. Olen työssäni käsitellyt tutkimukseen osallistuneiden haastatteluja nimettöminä ja koodattuina.

Tutkimuksen luotettavuutta kuvataan yleensä kahdella käsitteellä, validiteetilla ja reliabiliteetilla. Reliabiliteetti tarkoittaa tutkimusmenetelmän kykyä tuottaa sama tulos mikäli tutkimus uusittaisiin. Validiteettia tutkimuksessa on, kun tutkimuksessa on tutkittu sitä mitä on ollut tarkoituskin. Laadullisessa tutkimuksessa painotetaan yleisesti kokonaisluotettavuuden tarkastelua, näin ollen on paljolti kritisoitu validiteetin ja reliabiliteetin käyttöä laadullisen tutkimuksen luotettavuuden arvioinnissa. (Tuomi 2008, 149-150)

” Esimerkiksi edellä mainituista seikoista johtuen tutkimuksen luotettavuutta kuvaavat käsitteet ovat saaneet laadullisen tutkimuksen piirissä monenlaisia tulkintoja ja suomalaisessa kirjallisuudessa lisäksi erilaisia käännöksiä. Puhutaan uskottavuudesta tai vastaavuudesta (credibility), siirrettävyydestä (transferability), luotettavuudesta, varmuudesta, riippuvuudesta (dependability) ja vakiintuneisuudesta, vahvistettavuudesta tai vahvistuvuudesta (confirmability). (Tuomi 2008, 150.) ”Tutkimusta arvioidaan kuitenkin kokonaisuutena, jolloin sen sisäinen johdonmukaisuus (koherenssi) painottuu, eli vaikka tutkimusraportissa seuraavan listan kohdat olisivat erillisinä loistavasti täytetty, niiden pitää olla sitä myös suhteessa toisiinsa.” (Tuomi 2008, 150-151.)

9 TUTKIMUSTULOKSET

Tuloksia esitetään haastattelurungossakin jo valmiina olleiden kolmen pääteeman mukaan. Litteroidusta aineistosta on etsitty näihin teemoihin liittyvä asiat ja asiakkaiden kertomia kuvauksia ja merkityksiä kokemuksistaan ja sitten kirjattu nämä kyseisten teemojen alle.

9.1 Asiakkaiden kokemukset osallisuudesta

Haastattelun tämän osion tarkoituksena oli selvittää miten asiakkaat kokevat osallisuutensa ryhmässä, millaista ryhmään osallistuminen on ollut, minkälaisia positiivisia tai

negatiivisia kokemuksia ryhmään osallistuminen on tuottanut ja onko tuntenut kuuluvansa ryhmään.

Kysyttäessä ryhmään osallistumisesta, haastatelluista neljä olivat tyytyväisiä ryhmään osallistumisesta. Haastatelluista yksi koki osallistumisen täysin turhana ja yksi koki, ettei tarvitse ryhmää, muttei osallistuminen täysin turhaa ollut.

” mielekästä, et on niinko halu mennä ja on hyvä syy niinko herät aamu-
sin ylös”

” no toi , ei tossa ryhmässä ole kyllä mitään vikaa sillai mutta mä en vaan
koe että mä tarvisin tämmöstä”

Haastateltavista viidellä oli positiivisia kokemuksia ryhmään osallistumisesta. Positiivisena koettiin uusiin ihmisiin tutustuminen, uudet tiedot, ohjaajat sekä mielialankin koheneminen.

” no tosi paljon tietoa tietinkin...”

” no on saanu tutustua uusiin ihmisiin”

” vähän kaikin puolin et tota noin niin mieliala on niinko kohentunu..”

Yksi haastatelluista koki, ettei ryhmään osallistumisessa ollut mitään positiivista. Tähän toki saattoi vaikuttaa haastatellun henkilökohtaiset kokemukset työttömyydestä ja ryhmiin osallistumisesta.

” ei tää auta mitenkään, ei edennä asiaa yhtään mihinkään, kun se että
me ollaan jostain prosenttimäärästä pois. Onk mä viis vuotta nyt näissä
ryhmissä käyny et jos jos näistä jotain hyötyä olis niin kyl se olis ilmenny
jo”

Kysyttäessä oliko haastatelluilla negatiivisia kokemuksia ryhmään osallistumisesta, viisi oli sitä mieltä, ettei ryhmään osallistuminen ollut tuottanut mitään negatiivisia kokemuksia. Yksi haastatelluista ei kuitenkaan kokenut ryhmää itselleen tarpeelliseksi, vaikka ei kokenutkaan ryhmään osallistumisessa olleen mitään negatiivista. Yksi haastatelluista koki, että osallistuminen oli ollut täysin turhaa ja sitä kautta hänen kokemuksensa olivat siis enemmän negatiivisia.

Kysyttäessä haastatelluilta ovatko he tunteneet kuuluvansa ryhmään, ”porukkaan”, oli viisi sitä mieltä, että he ovat tunteneet kuuluvansa porukkaan. Yksi näistä viidestä kuitenkin koki, ettei välttämättä tarvinnut mitään ryhmää.

”joo, se et...mä jos haluaisin kuulua johonkin ryhmään niin mul ois varmaan selässä jotkut niinkö merkit et niinkö, mut mä en halua en mä tarvii mitään ryhmää.”

Yksi haastatelluista ei edes halunnut kuulua porukkaan, joten tämä on varmasti osaltaan vaikuttanut hänen ryhmään kuulumiseensa.

9.2 Asiakkaiden kokemukset osallisuuden vaikutuksista omaan elämään

Haastattelun tässä osiossa haluttiin selvittää haastateltavien kokemuksia siitä miten ryhmään osallistuminen on muuttanut heidän arkeansa, mitä hyviä asioita ja kokemuksia ryhmään osallistuminen on tuonut elämään ja mitä huonoja asioita osallistuminen on mahdollisesti tuonut elämään.

Kysyttäessä ryhmään osallistumisen muutoksista arkeen jakautuivat vastaukset selkeästi niin, että miesten arkea osallistuminen ei ollut muuttanut muutoin kuin ryhmään osallistumisen verran. Muita arkeen vaikuttaneita muutoksia he eivät olleet havainneet. Naiset taas kokivat, että arki oli osallistumisen myötä muuttunut. Arkimuutoksia olivat erilaiset työnhakuun liittyvät tehtävät ja tapaamiset, mutta myös omaan päivä-

rytmiin oli tullut rutiinia. Yhden oli tullut huolehdittua nukkumisesta paremmin, toisella osallistuminen oli piristänyt yleisesti ja ryhmään osallistuminen oli mukavaa vaihtelua kotona olemiselle.

”et tota noin nii mä ole niinko ko mä ole aika huono nukkuma tai sillai et mul on huonot unirytmät niin mä tarviin sen riittävän määrän unen niin mä ole kaikil sanonukki et ain se edellinen päiväki et mä mene sit ajois nukkuma et mua ei sit häiritä ja... mä tykkä ol rauhas sillai, mä niinko rentoudu sitä enne sitä ryhmä, jollai taval”

”no tietenk on, jot se on aina täs työttömänä kaks vuotta jot on se semmonen vähä piristävä jot aina jotain uutta ja sitten semmonen ku pois kotoa ja olla porukassa”

Tärkeimmiksi asioiksi nousivat uudet ihmiset, läheisyys ja kuuluminen johonkin kysyttäessä osallistumisen elämään tulleista hyvistä asioista ja kokemuksista. Yksi haastatelluista koki erityisen hyvänä asiana korotetun päivärahan. Viisi haastatelluista löysi sen hetkisestä elämästään ryhmän tuomia hyviä asioita.

” no kaikista tärkein et mä kuulun johonkin..”

” no onhan, tota onhan se se yks hyvä asia se korotettu päiväraha just se 9 euroa...”

” se tuo enemmän läheisyys niinku muihin kavereihi ja...”

Yksi haastatelluista ei löytänyt mitään hyviä asioita tai kokemuksia ryhmään osallistumisesta. Toisaalta seuraavaksi haastattelussa kysyttäessä oliko ryhmään osallistumisen myötä elämään tullut jotain huonoja asioita tai kokemuksia, ei hän löytänyt osallistumisesta mitään huonoakaan. Muutkaan haastatelluista eivät nähneet ryhmään osallistumisen tuoneen heidän elämäänsä mitään huonoja asioita tai kokemuksia.

” ei nää on kaikki positiivisii... ei siin oo mitään huonoo...”

”no ei oikeastas, ei mul ol mitään niinko semmost huonoo sanottavaa et toi...”

9.3 Asiakkaiden kokemukset osallisuuden tukemisesta ryhmässä

Haastattelun tässä osiossa haluttiin haastateltavilta selvittää, miten he itse olivat saaneet osallistua ryhmän toimintaan, vaikuttaa ryhmän sisältöön sekä millaista tukea ja tietoa he olivat saaneet ryhmältä ja millaista tukea ja tietoa he olisivat halunneet saada. Myös ryhmän ohjaajasta kyseltiin. Haastattelussa haluttiin selvittää haastateltavien kokemuksia siitä, oliko ohjaaja edistänyt heidän osallistumistaan ja oliko ohjaajan toiminnassa kehitettävää. Viimeiseksi haastateltavilta kysyttiin myös mitä he olisivat toivoneet osallistumisen suhteen ryhmältä.

Kaikki haastatellut olivat sitä mieltä, että he olivat saaneet osallistua ryhmän toimintaan haluamansa mukaan tätä heiltä kysyttäessä. Vaikka jotkut haastatelluista kertoivatkin, että ryhmän sisältö oli jonkin verran määriteltyä, olivat he silti sitä mieltä, että olivat saaneet osallistua haluamansa mukaan.

Neljä haastatelluista oli sitä mieltä, että he olivat saaneet vaikuttaa myös ryhmän sisältöön. Yksi haastatelluista oli sitä mieltä, että jos hän olisi halunnut niin hän olisi saanut vaikuttaa sisältöön. Haastattelujen perusteella asiat, joihin oli saatu vaikuttaa, olivat esimerkiksi tutustumiskäynnit, mistä oli haluttu saada tietoa sekä halvalla hyvää -ryhmässä tehdyt ruoat. Vain yksi haastatelluista koki, ettei ollut saanut vaikuttaa ryhmän sisältöön.

”no, mmm no meille aina ku on ohjelmana ni mennään sitä myötä, mut kyl me saatiin jotain me haluttiin, kyl me saatiin aina mitä me ehdotettiin ja aina tuli jotain”

”joo esimerkiks joo-o, oikeastas niinko näihi ruoanlaittoon ja tämmösiin niinko”

”jos kiinnostais pätjän vertaa niin varmasti oisinkin saanu mut ei, ei kiinnosta”

Neljä haastatelluista koki, että he olivat saaneet uutta tietoa tai tukea ryhmästä. Uutta tietoa olivat esimerkiksi tieto erilaisista työmahdollisuuksista, lääkärikäynneistä ja tutkimuksista, työhakemusten päivittämiseen liittyvät asiat sekä ruoan laittoon liittyvät asiat. Asiat vaihtelivat ymmärrettävästi eri ryhmien välillä, koska ryhmien sisältö poikkesi toisistaan. Tukeen liittyen yksi haastatelluista koki saaneensa vertaistukea ryhmältä. Toinen koki, ettei vertaistukea voinut saada, koska oma tilanne oli niin erilainen muiden tilanteisiin verrattuna. Yksi haastatelluista koki, että ryhmältä ja ryhmän ohjaajalta oli saanut tukea.

”no ainaki mul tulivat päivitettyä ja uudelleen tehtynä nämä työhakemukset ja lähetettyä. Ja sitten nämä uusia tietoja ja sieltäki nämä miten voi vielä tehdä ja tuoda esille”

”no uusii erilaisii ruoanlaitto tapoja et monet ruoat mä oon oppinu, tehny eri taval ja täsä mä olen huomannu et niit voi, o vähä toisiaki tapoi. Mä en tie sit mikä o oikee, mul o opetettu tekemään sillai mitä mun vanhemma tai öö isovanhempani on tehny et.. mut on niin mont eri tapaa tehdä ruokaa et kiva kokeilla jottai uuttaki”

”vertaistukee täsä kohtaa on vaikee sanoo kerran ku ei kenelläkää oo samanlaist tilannetta ku ittel”

”juu vertaistukee joo, joo”

Kaksi haastatelluista koki, etteivät he olleet saaneet mitään uutta tietoa tai tukeakaan ryhmästä. Nämä kaksi haastateltua olivat samasta ryhmästä, joten on mahdollista, että heidän kokemukseensa vaikutti myös ryhmä, jossa he olivat olleet.

”ei siinä nyt oikeastaan oo semmosta vois sanoa semmosta tukea tai tietoa, niinkö noi asiat jotka käsitellään niin ne on niinkö joka päiväsiä mitkä mä osaan jo muutenkin et ei sieltä niinko sillai..”

Kysyttäessä millaista tukea tai tietoa haastatellut olisivat halunneet saada, yksi haastatelluista oli sitä mieltä, että oli saanut ryhmässä kaiken tarvittavan tuen ja tiedon. Yksi ei osannut sanoa mitään, koska koki myös, että kaikki ryhmässä mennyt niin kuin piti. Kaksi oli sitä mieltä, ettei ollut mitään tukea tai tietoa, jota he osaisivat nimetä tai kokisivat tarvitsevansa tai haluavansa. Nämä kaksi olivat myös samasta ryhmästä, joten tälläkin on saattanut olla vaikutusta heidän kokemukseensa. Yksi haastatellusta toivoi, että tukea ja kannustusta voisi saada ryhmän loppumisen jälkeen, vaikkapa esimerkiksi työllistyessä.

” no periaatteessa tietysti on tämä et sitte ku on ku jonneki ku töihinki ku pääsee et voi jolleki kertoa ja saa lohduttaa..”

Yksi haastatelluista olisi kaivannut enemmän uutta tietoa ryhmän sisältöön liittyen. Hän oli myös sitä mieltä, että ryhmä olisi saanut jatkua pidempään.

” no aihe oli tuonoinii hyvää halvalla ni enemmän tietoo erilaisist halvoista ruoista”

Viisi haastatelluista oli sitä mieltä, että ryhmän ohjaaja oli edistänyt heidän osallistumistaan ryhmässä. Yksi haastatelluista ei osannut tarkalleen sanoa, mutta kallistui kuitenkin enemmän siihen, että ohjaaja oli edistänyt osallistumistaan.

” joo kai, en minä tiedä..”

” juu, juu, juu, joo, joo, joo, hän lähettää viestei koko ajan ja monta kertaa ja...”

” no joo onhan tämä.....hyvin semmonen pirteä ihminen ja se on ihan tosi semmonen mukava ja kyl sinne on mukava tulla kyllä sillai...”

” no mikä ettei, molemmat on ollu hyvii neuvomaan millai tehdään..”

” joo, kyl kyl, välil taputetti selkkä ja niin ja tämmöst näin”

Haastatellut kokivat myös pääosin, ettei ohjaajien toiminnassa ollut kehitettävää. Ainoastaan yksi oli sitä mieltä, että aina on jotain kehitettävää, eihän ohjaajakaan voi tietää kaikkea.

” no ei oikeestaan, sen aikaa mitä mä oon ollu täsä niin mä oon kyl ollu ihan tyytyväinen että.. että hän on hyvinkin niinkö sillai asioist perillä”

Viimeiseksi haastattelussa kysyttiin siitä mitä haastatellut olisivat toivoneet osallistumisen suhteen ryhmältä. Kahdella ei ollut mitään toiveita ryhmältä osallisuuden suhteen. Yksi haastatelluista oli sitä mieltä, että ryhmässä oli ollut kaikki mitä hän oli toivonut.

” just mitä on toivonu, just..”

Yksi haastatelluista oli sitä mieltä, että aikaisemmin osallistuessaan hänellä oli ollut toiveita, mutta nämä toiveet eivät olleet vielä kukaan toteutuneet. Kahdella haastatelluista oli toiveita ryhmän osallistujien suhteen. Toinen oli sitä mieltä, että ryhmässä oli ollut hankalaa sisällön kanssa, koska toiset asiat voivat olla nuorille helppoja ja vanhemmille vaikeita tai sitten toisin päin.

” niin, niinkö nytkin ku käsitellään ajankäyttöä ja sitä niin niinkö semmosia suunnitelmia niinkö tulevaisuuden suunnitelmia et niinkö miten, mitä niinkö niin tottakai nuorilla on paljon enemmän niitä varmaan ehkä ainakin tai toivottavasti on mutta niinkö yks siinä sano että toisilla on toinen jalka haudassa ettei tässä paljon suunnitella enää mitään muuta ku että pääsis eläkkeelle että nii-i ”

” no emmä tie oisko joku ku siin o kuitenkin vanhempiaki ihmisiä on, itellä ei oo kyl sen kans mitään ongelmia mut joku tietokone.... joo nuoriso, nuorilla se on varmaan hallinnassa mut niinkö esimerkiks vanhemmilla niin..”

10 JOHTOPÄÄTÖKSET

Tutkimustulosten perusteella voidaan todeta, että asiakkaat kokivat osallisuuden ryhmässä pääosin positiivisena. Heillä oli ryhmästä positiivisia kokemuksia negatiivisten sijaan ja he kokivat kuuluneensa ryhmään yhtenä samanarvoisena jäsenenä. Ryhmään osallistuminen oli myös vaikuttanut positiivisesti heidän elämäänsä. Osallistuminen ei ollut niinkään muuttanut heidän arkeaan, mutta muita hyviä vaikutuksia se oli tuonut, kuten johonkin kuulumisen -tunnetta, uusiin ihmisiin tutustumisen mahdollisuuden ja mielialan kohentumista. Kaikki asiakkaista olivat sitä, mieltä ettei mitään huonoa asiaa tai kokemusta ollut ryhmään osallistumisen myötä tullut.

Tutkimustulosten perusteella ryhmät olivat tukeneet asiakkaiden osallistumista. Asiakkaat olivat saaneet osallistua ryhmän toimintaan haluamallaan tavalla, he olivat saaneet pääosin ryhmältä tukea ja tietoa, jota olivat tarvinneet. Erityisesti asiakkaat olivat kokeneet, että ryhmien ohjaajat olivat omalla toiminnallaan edistäneet heidän osallistumistaan ja he kokivat, ettei ohjaajien toiminnassa ollut kehitettävää. Ryhmien suhteen toiveena oli lähinnä vain ryhmien muodostukseen liittyviä toiveita kuten esimerkiksi nuorten ja vanhempien osallistujien tilanteen erilaisuus ja miten ryhmässä käsiteltävät asiat koskettavat heitä monesti eri tavalla, toiselle asia on enemmän tarpeen ja ajankohtainen kuin toiselle.

Johtopäätöksenä voidaan todeta, että tutkimustulosten perusteella Rauman PARTY -hankkeen ryhmissä oli onnistuttu hyvin tukemaan pitkäaikaistyöttömien osallisuutta ja saamaan heille osallisuuden kokemuksia lisää. Ryhmät olivat vaikuttaneet asiakkaiden elämään positiivisesti ja he olivat saaneet hyviä kokemuksia ryhmistä. Asiakkaat olivat myös kokeneet osallisuuden positiivisena asiana ja pitäneet ryhmään osallistumisesta.

11 POHDINTA

Tutkimuksen tarkoituksena oli selvittää Rauman PARTY -osahankkeen kuntoutukseen ja arjen hallintaan liittyvissä ryhmissä olevien asiakkaiden kokemuksia osallisuudesta ja saada hankkeen työntekijöille tietoa siitä, miten hankkeessa ollaan onnistuttu osallisuuden suhteen sekä tietoa, jonka avulla toimintaa voidaan tarvittaessa kehittää. Tarkoituksena oli selvittää asiakkaiden osallisuuden kokemuksia, miten osallisuus on vaikuttanut asiakkaiden elämään, miten eri ryhmät ovat tukeneet osallisuuden kokemuksia ja myös verrata eroavatko osallisuuden kokemukset eri ryhmissä. Päädyin tutkimaan asiaa teemahaastattelun avulla. Koin, että teemahaastattelemalla asiakkaita saisin heidän äänensä kuuluviin ja sillä pystyisin hakemaan vastauksia parhaiten juuri osallisuuden kokemukseen. Menetelmä tuntui minusta myös helpoimmalta hallita ensikertalaisena. Haastattelussa koin onnistuvani kohtalaisen hyvin. Mielestäni haastateltavien oli helppo keskustella kanssani ja kertoa kokemuksistaan ja ilmapiiri haastattelun aikana oli kaikin puolin mukava ja rento. Tutkimuksen tekeminen oli mielenkiintoista ja haastavaa. Osallisuus on jo aiheena haastava, koska se voidaan ymmärtää kovin eri tavoin ja se on käsitteenäkin jo hyvin laaja. Kaiken kaikkiaan koko opinnäytetyön tekeminen ja prosessi on ollut hyvin opettavaista.

Tutkimustuloksia olen pääsääntöisesti esittänyt työssäni niin, ettei haastatellut henkilöt ole tunnistettavissa. Havaitsin tulosten kirjoittamisessa haasteelliseksi kuitenkin sen, että kun tulokset poikkesivat esimerkiksi yhden ryhmän haastateltujen kesken täysin toisista, oli tämä toki tuotava ilmi tuloksissa. Tämän palautteen kautta hankkeen työntekijät voisivat kehittää toimintaansa, mutta toki tällöin on myös vaarana se, että ryhmän haastateltujen henkilöiden anonymiteetti kärsii. Myös silloin kun haastateltujen miesten ja naisten vastaukset erosivat toisistaan, halusin tuoda tämän tuloksissa ilmi, toki tutkimustuloksiin en avannut heidän mielipiteitään tällöin yksityiskohtaisemmin. Muutoin olen työssäni pyrkinyt säilyttämään anonymiteetin niin, ettei haastateltujen ikä, sukupuoli ja taustatiedot muutamaa tulostulkintaa lukuun ottamatta tulisi ilmi.

Mielestäni osallisuus oli opinnäytetyön aiheena todella hyvä ja tarpeellinen PARTY-hankkeeseen, koska heidän asiakkaina ovat juuri pitkäaikaistyöttömät. Pitkäaikaistyöttömille osallisuuden kokeminen voi olla vaikeaa, koska osallisuuden kokemuksia ja tunteen ihminen saa monesti juuri opintojen, työnsä tai harrastustensa kautta. Pitkäaikaistyöttömältä voivat puuttuvat nämä kaikki, koulu ja työ ja lisäksi voi olla pienten tulojen vuoksi myös vaikeata osallistua tiettyihin harrastuksiin. Työttömät voivat usein jäädä kokonaan ilman osallisuuden tunnetta ja näin ollen kokea olevansa ulkopuolisia. Osattomuuden tunne voi olla ihmiselle lamauttava, koska ihminen haluaa kuulua johonkin ja kokea osallisuutta.

Haastatteluista saamieni vastausten perusteella PARTY -hankkeessa ollaan onnistuttu osallisuuden suhteen hyvin. Lähes kaikki haastatteluista olivat tyytyväisiä ryhmään osallistumisesta ja kokivat ryhmän tuoneen elämäänsä hyviä asioita kuten esimerkiksi kuuluminen johonkin, läheisyys ja uudet ihmiset. Vastausten perusteella voisi myös päätellä näiden asioiden lisäneiden heidän osallisuuden tunteitaan ja kokemuksiaan. Samankaltaisia tuloksia sai myös Louste Pro gradu- tutkielmassaan, jossa hän tutki kuntouttavan työtoiminnan asiakkaiden osallisuuden kokemuksia. Hän kirjoittaa, että asiakkaiden kertomat merkitykselliset asiat lisäsivät heidän kokonaisvaltaista hyvinvointiaan ja nämä henkilökohtaiset merkitykset tukevat asiakkaiden osallisuuden rakentumista. (Louste 2016, 114.) Yksi haastatteluista ei nähnyt ryhmän tuoneen elämäänsä mitään hyvää eikä hänellä ollut kiinnostusta osallistua ryhmään. Tämä johtuu varmasti osittain hänen taustastaan ja kokemuksistaan, etteivät tällaiset ryhmät olleet ennenkään tuoneet muutosta hänen työttömyyteensä ja elämäänsä yleensä. Toki olisi kovin mielenkiintoista saada tietoa siitä mikä olisi tämän haastatellun kokemus ryhmistä silloin ja näkisikö hän ryhmät eri tavalla, mikäli hänen ei tarvitsisi osallistua ollenkaan ja hän jäisi tätä ilman. Näkisikö hän tällöin ryhmiin osallistumisessa myös myönteisiä puolia.

Tutkimustulosten mukaan haastatellut olivat pääsääntöisesti kokeneet, että PARTY-hankkeen ryhmät olivat tukeneet heidän osallisuuttaan. Erityisesti kiitosta kaikilta haastatelluilta saivat ryhmien ohjaajat. Heidän koettiin tukevan ja osallistavan jokaista ryhmän toimintaan sekä muutoinkin heidän omassa tilanteessa. Vastausten perusteella ohjaajilla on ollut erityisen suuri merkitys haastateltujen osallisuuden kokemuksiin ja

siihen, miten ryhmä on ryhmittynyt ja muotoutunut. Ohjaajat ovat omalla toiminnallaan lisänneet ja vahvistaneet selvästi haastateltujen osallisuutta ja osallisuuden kokemuksia. Kuten Loustekin on Pro Gradussaan todennut, että työntekijän ja asiakkaan välinen kumppanuussuhde, asiakkaan kohtaaminen ja luottamuksellisuuden rakentuminen vaikuttavat merkittävästi asiakkaan osallisuuden kokemuksiin. (Louste 2016, 115.) Haastatellut olivat lähes kaikki sitä mieltä, että ohjaajien toiminnassa ei ollut kehitettävää. Ainoastaan yksi haastatelluista vastasi, että aina on jotain kehitettävää, koska kukaan ei ole täydellinen, mutta hänkään ei osannut sanoa mitään yksittäistä asiaa, jossa hänen mielestään ohjaajalla olisi ollut parannettavaa.

Kirvesmäki on opinnäytetyössään tutkinut kuntouttavan työtoiminnan asiakkaan osallisuuden kokemuksia työtoiminnan eri vaiheissa. Tutkimuksessa osallisuutta heikentäväksi tekijäksi oli koettu työyhteisöön kiinteästi kuulumattomuus ja asiakkaan yksilöllisen huomioimisen puute. (Kirvesmäki 2013, 80.) Haastattelussani kysyin haastateltavilta siitä, olivatko he tunteneet ryhmässä kuuluvansa ”porukkaan”. Yhtä haastattelemaani asiakasta lukuun ottamatta kaikki olivat kokeneet kuuluvansa porukkaan ja myös tämä yksi haastateltu oli sitä mieltä, että jos hän haluaisi kuulua porukkaan olisi hän pystynyt sen kokemuksen saamaan. Peilaten Kirvesmäen opinnäytetyöhön voisi päätellä, että PARTYn ryhmässä osallisuuden kokemuksia on tukenut ja tuottanut myös se, että kaikki ovat olleet osa ryhmää ja tunteneet kuuluvansa yhteisöön samanarvoisina jäseninä.

Haastateltujen perusteella haastatellut kokivat eri ryhmässä osallisuuden pääsääntöisesti samalla tavoin. Arjen sankarit- ryhmä erosi muista eniten. Tässä ryhmässä osallistuminen koettiin eniten tarpeettomaksi. Haastatteluissa kävi ilmi, että ryhmässä läpikäytyt asiat koettiin sellaisiksi, joista jo tiedettiin ja tällöin osallistuminenkin tuntui turhalta. Ryhmässä tai ryhmän ohjaajassa ei kuitenkaan ollut mitään negatiivista. Eri ryhmät ovat tukeneet haastateltujen osallisuutta muutoin paljolti samalla tavoin. Vaikka ryhmät ovat olleet sisällöltään erilaisia ovat ne kuitenkin onnistuneet saamaan haastatelluille positiivisia osallisuuden kokemuksia. Vaikka Arjen sankarit- ryhmässä osallistuminen koettiin paljolti tarpeettomana, koettiin ryhmän silti tuoneen elämään osallisuuden kokemuksia ja osittain myös positiivisia asioita.

Olen mielestäni onnistunut kohtalaisen hyvin työssäni saamaan vastaukset asettamiini tutkimuskysymyksiin. Haastattelujen perusteella Rauman PARTY- hankkeessa osallisuuden kokemukset ovat olleet paljolti positiivisia. Ryhmiin osallistumisen on koettu vaikuttavan elämään monin tavoin. Positiivisia osallistumisen kokemuksia ovat olleet muun muassa mielialan kohentuminen, uudet ihmiset, läheisyyden tunne ja johonkin kuulumisen tunne. Kukaan haastatelluista ei kokenut osallistumisen tuoneen elämään mitään huonoa. Tutkimustuloksista käy myös ilmi, että ryhmät olivat monilta osin tukenneet haastateltujen osallisuutta ryhmässä. PARTYn ryhmiin oli saanut osallistua haluamansa mukaan ja sisältöönkin oli koettu saaneen vaikuttaa. Haastatteluiden perusteella voidaan myös todeta, että suurin osa haastatelluista koki saaneensa ryhmästä uutta tietoa ja tukeakin. Myös Louste on Pro Gradussaan kirjoittanut, että asiakkaan osallisuuden kokemukseen vaikuttavat toisiinsa liittyvinä osa-alueina tieto ja tietoisuus sekä valta ja kieli. Ja sen perusteella voidaan ajatella, ettei osallisuus voisi edes toteutua ilman niiden omaamista. Henkilö voi osallistua mihin vain, mutta ilman näitä tekijöitä osallisuus voi jäädä vain näennäiseksi. (Louste 2016, 113.) Ne haastatelluista, jotka kokivat, että eivät olleet saaneet uutta tietoa voisi haastatteluiden perusteella tulkita mahdollisesti olleen itselleen väärässä ryhmässä, joka ei vastannut heidän sen hetkisiä tarpeitaan. He eivät kokeneet saaneensa ryhmästä mitään uutta tietoa, joka itsessään näin ollen vaikutti heidän osallistumiseensa ja osallisuuden kokemuksiinsa.

Haastatteluiden perusteella nousi itselleni mieleen ainoastaan eräs kehittämisidea. Eri-tyisesti se nousi esiin parinkin haastatellun kanssa, että ryhmät ovat kovin moninaisia osallistujien suhteen. Esimerkiksi joissakin ryhmissä voisi huomioida osallistujien ikää. Kuten haastatteluissa kävi ilmi, voi olla vaikeaa joissakin ryhmissä käydä läpi aiheita, jotka koskisivat nuoria ja vanhoja samalla tavalla. Tällöin voisi olla aiheellista jakaa osallistujat vaikkapa kahteen ryhmään ikänsä mukaisesti. Jatkossa voisi hankkeessa miettiä myös esimerkiksi sitä millaisia mahdollisuuksia asiakkailta on vielä työllistymisen jälkeen saada hankkeen kautta tukea ja tietoa, mikäli sitä kokee tarvitsevansa. Työllistyminen voi olla hyvin pitkän työttömyyden jälkeen stressaavaa ja jopa pelottavaakin ja jo tuttu ja turvallinen työntekijä voi olla suuri tuki työllistymisen alkutaipaleella.

LÄHTEET

Ala-Kauhaluoma, M. & Tuusa, M. 2015. Sosiaalinen kuntoutus nuorten osallisuuden vahvistajana. Kuntoutus 1/2015.

Era, T. (toim.) 2013. Osallisuus- oikeutta vai pakkoa? Jyväskylän ammattikorkeakoulun julkaisuja 156. Jyväskylä: Suomen Yliopistopaino Oy- Juvenes Print.

Etelä-Suomen Sanomat www-sivut 2016. Viitattu 24.10.2016.

<http://www.ess.fi/Mielipide/blogit/art2284852>

Forss, P. & Vatula-Pimiä, M-L. 2014. Sosiaalinen turva ja hyvinvointi. Porvoo: Bookwell Oy.

Gould, R., Ilmarinen, J., Järvisalo, J. & Koskinen, S. 2006. Työkyvyn ulottuvuudet. Terveys 2000-tutkimuksen tuloksia. Helsinki: Hakapaino Oy.

Harju, A. 2013. Aktiivinen kansalaisuus, osallisuus, voimaantumisen, jne.- Miten ne liittyvät vaikuttamiseen? Opintokeskus Kansalaisfoorumi.

<http://docplayer.fi/8845454-Kirjoittanut-aaro-harju-2013-opintokeskus-kansalaisfoorumi.html>

Helminen, J. (toim.) 2015. Sanoista tekoihin. Osallisuus, kumppanuus ja terveys suuntaviivoina. Tampere: Juvenes Print Oy.

Hirsjärvi, S., Remes, P. & Sajavaara, P. 2009. 15.uud.p. Tutki ja kirjoita. Helsinki: Tammi.

Hyvinvointi on toimintakykyä ja osallisuutta. Sosiaali- ja terveysministeriön tulevaisuuskatsaus 2014. 2014:13. Julkari, STM:n hallinnonalan avoin julkaisuarkisto www-sivut. Viitattu 3.5.2016. https://www.julkari.fi/bitstream/handle/10024/116799/URN_ISBN_978-952-00-3522-8.pdf?sequence=1

Jämsen, A. & Pyykkönen, A. 2014. Osallisuuden jäljillä. Saarijärvi: Pohjois-Karjalan Sosiaaliturvayhdistys ry.

Järvikoski, A. & Härkäpää, K. 2011. 5 uud.p. Kuntoutuksen perusteet. Helsinki: WSOYpro Oy.

Järvikoski, A., Lindh, J. & Suikkanen, A. 2011. Kuntoutus muutoksessa. Tampere: Juvenes Print.

Karjalainen, V., Saikku, P., Pasuri, A. & Seppälä, A. 2008. Mitä on aktiivinen sosiaalipolitiikka kunnassa? Julkari, STM:n hallinnonalan avoin julkaisuarkisto www-sivut. Viitattu 3.5.2016. <https://www.julkari.fi/bitstream/handle/10024/75501/R20-2008-VERKKO.pdf?sequence=1>

Karjalainen, V. & Vilkkumaa, I. (toim.) 2012. Kuntoutus kanssamme. Ihmisen toimijuuden tukeminen. Tampere: Juvenes Print.

Kerätär, R. 2016. Kun katsoo kauempaa, näkee enemmän. Monialainen työkyvyn ja kuntoutustarpeen arviointi pitkäaikaistyöttömillä. Väitöskirja. Oulun yliopisto.

Kirvesmäki, S. 2013. Osallisuus -todellisuutta vai fraaseja. Opinnäytetyö. Jyväskylän ammattikorkeakoulu.

Kuntoutusportti www-sivut. Viitattu 23.11.2017. <https://kuntoutusportti.fi/kuntoutujalle/kuntoutuksen-jaottelut/laakinnallinen-kuntoutus/>

Louste, M. 2016. Osallisuus kuntouttaa. Kuntouttavan työtoimintapalvelun asiakkaiden kokemuksia osallisuudesta. Pro Gradu-tutkielma. Lapin yliopisto.

Osallistava sosiaaliturva. Työryhmän loppuraportti. Sosiaali- ja terveysministeriön raportteja ja muistioita 2015:20. Julkari, STM:n hallinnonalan avoin julkaisuarkisto www-sivut. Viitattu 1.12.2016. <https://www.julkari.fi/handle/10024/125774>

Pitkäaikaistyöttömien terveyspalvelut ja kuntoutus- tarkastelua siirtymätyömarkkinoiden kehikossa. Saikku, P. 2011. Julkari, STM:n hallinnonalan avoin julkaisuarkisto www-sivut. Viitattu 25.10.2016. <https://www.julkari.fi/bitstream/handle/10024/100619/saikku.pdf?sequence=1>

Saikku, P. 2016. Työttömien ammatillinen kuntoutus. Tilannekatsaus asiantuntija-haastattelujen ja kirjallisuuden pohjalta. Kuntoutuslehti 3/2016. Helsinki: Forssa Print.

Sarajärvi, A. & Tuomi, J. 2009. 5.uud.p. Laadullinen tutkimus ja sisällönanalyysi. Jyväskylä: Gummerus Kirjapaino Oy.

Sosiaali- ja terveysministeriö www-sivut 2016. Viitattu 2.6.2016. <http://stm.fi/sote-palvelut/kuntoutus>

Särkelä, M. 2009. Miten huono-osainen voi olla osallinen. Tarkastelussa päihteidenkäyttäjien, toimeentulotuen saajien, vankien ja asunnottomien osallisuus ja aktiivinen kansalaisuus. Pro Gradu -tutkielma. Jyväskylän yliopisto.

Terveyden- ja hyvinvoinninlaitoksen www-sivut. Viitattu 2.6.2016. <https://www.thl.fi/fi/web/kuntouttavan-tyotoiminnan-kasikirja/kuntouttavan-tyotoiminnan-kasikirja/kuntouttava-tyotoiminta>

Terveyden- ja hyvinvoinninlaitoksen www-sivut. Viitattu 10.1.2018. <https://www.thl.fi/fi/tutkimus-ja-asiantuntijatyo/hankkeet-ja-ohjelmat/sokra>

Tilastokeskus www-sivut 2016. Viitattu 4.5.2016. <http://www.stat.fi/meta/kas/pitkaaikaistyot.html>

Toikko, T. & Rantanen, T. 2009. 3. korj.p. Tutkimuksellinen kehittämistoiminta. Tampere: Tampereen Yliopistopaino Oy- Juvenes Print.

Tuomi, J. 2008. 1.-2. painos. Tutki ja lue. Johdatus tieteellisen tekstin ymmärtämiseen. Jyväskylä: Gummerus kirjapaino Oy.

Työ- ja elinkeinoministeriö www-sivut. Viitattu 3.5.2016. http://www.tem.fi/ajankohtaista/tiedotteet/tiedotearkisto/vuosi_2015?119950_m=119736

Työ- ja elinkeinopalvelut www-sivut 2016. Viitattu 27.10.2016. http://www.te-palvelut.fi/te/fi/tyonhakijalle/tukea_tyollistymiseen/kuntouttava_tyotoiminta/index.html

Työttömien terveystilanne. Valtakunnallisen terveyskeskuskyselyn 2013 tulokset. Sinervo, L. & Hietapakka, L. 41/2013. Julkari, STM:n hallinnonalan avoin julkaisuarkisto www-sivut. Viitattu 24.10.2016. https://www.julkari.fi/bitstream/handle/10024/110751/URN_ISBN_978-952-302-049-8.pdf?sequence=1

Työeläke www-sivut. Viitattu 2.6.2016. <https://www.tyoelake.fi/fi/erilaisiaelakkeita/kuntoutus/ammattillinenkuntoutus/Sivut/default.aspx>

Työ- ja elinkeinoministeriön www-sivut. Viitattu 4.5.2016. https://www.tem.fi/ajankohtaista/uutiset/tyottomien_ja_pitkaaikaistyottomien_tilastointi_tyonvalityksen_tilastojarjestelmassa.117143.news?89036_o=20

Työterveyslaitoksen www-sivut. Viitattu 15.12.2016. <https://www.ttl.fi/tutkimus-hanke/sosiaalinen-osallisuus-tyo-toimintakyvyn-muutos-solmu-koordinaatiohanke/>

Työterveyslaitoksen www-sivut. Viitattu 15.12.2016. <https://www.ttl.fi/tutkimus-hanke/kykyviisari-arvioi-tyo-toimintakykyysi/>

Vates-säätiö www-sivut. Viitattu 23.11.2017. <https://www.vates.fi/media/koulutus/vates-paivat-2015/materiaalit/paivi-kerminen-monialainen-yhteispalvelu-vates-paivat.pdf>

RAUMAN KAUPUNKI
Sosiaali- ja terveysvirasto
Vs. sosiaali- ja terveysjohtaja

PÄÄTÖSPÖYTÄKIRJA
13.6.2016

60/2016

Muut asiat
J0/0

Opinnäyte-/tutkimuslupahakemus

Tutkimuslupa myönnetään seuraavin ehdoin:

- tutkija sitoutuu tietojen käsittelyssä ja suojaamisessa noudattamaan henkilötietolain määräyksiä
- tutkimuksessa mahdollisesti syntyvät yksittäisten henkilöiden tietoja koskevat tutkimusrekisterit hävietään tai arkistoidaan henkilötietolaissa edellytetyllä tavalla
- tutkimusraportista ei ole yksilöitävissä tutkimuksen piiriin tai otantaan kuulunutta henkilöä
- mahdollisesti tarvittaessa suostumusasiakirjassa tulee ilmetä ao henkilön lupa käyttää häntä koskokevia tietoja, tutkimukseen osallistumisen vapaaehtoisuus ja henkilöiden mahdollisuus keskeyttää osallistuminen tutkimukseen heti niin halutessa.

Opinnäytetyötutkimus:
Osallisuus PARTY-hankkeen asiakkaiden kokemana

Lotta Nordberg
Taka-Ahontie 151
28410 Kaaro

Päätös Hyväksyn tutkimuslupa-anomuksen.

Litteet Hakemus

Päätöksen allekirjoitus

Marja-Leena Alho
Vs. sosiaali- ja terveysjohtaja

Pöytäkirja nähtävillä 22.6.2016

Tiedoksi Hakija, yhteysthenkilö

Tiedoksianto asianosaiselle Tämä päätös on
[x] lähetetty tiedoksi mainituille sähköisesti

Tämä päätös on
[] annettu tiedoksi mainituille Päätös 16.6.2016

Tiedoksiantaja Terttu Grönvall

Otto-oikeus Päätös voidaan parina täydentöön, ellei siihen käytetä kuntalain mukaista otto-oikeutta.

Oikaisuvaatimusohjeet
Oikaisuvaatimusvahnomainen
Sosiaali- ja terveyslautakunta
PL 283
28101 Rauma

TEEMAHAASTATTELURUNKO

Osallisuuden kokeminen:

Millaista ryhmään osallistuminen on ollut?

Minkälaisia positiivisia kokemuksia ryhmään osallistuminen on tuottanut?

Onko ryhmään osallistuminen tuottanut negatiivisia kokemuksia?

Oletko tuntenut kuuluvasi ”porukkaan”?

Osallisuuden vaikutukset elämään:

Onko ryhmään osallistuminen muuttanut arkeasi? Miten?

Mitä hyviä asioita/kokemuksia ryhmään osallistuminen on tuonut elämääsi?

Mitä huonoja asioita/kokemuksia ryhmään osallistuminen on tuonut elämääsi?

Miten ryhmät tukevat osallisuutta:

Oletko saanut osallistua ryhmän toimintaan haluamasi mukaan?

Oletko saanut vaikuttaa ryhmän sisältöön? Miten?

Millaista tukea ja tietoa olet saanut ryhmältä? Millaista tukea ja tietoa olisit halunnut saada?

Edistikö ryhmän ohjaaja osallistumistasi? Onko ohjaajan toiminnassa kehitettävää?

Mitä olisit toivonut osallistumisen suhteen ryhmältä?

MITÄ OSALLISUUS ON JA MITÄ SILLÄ TARKOITETAAN?

Osallisuutta pidetään syrjäytymisen vastakohtana. Osallisuus on jokaisen ihmisen mahdollisuutta olla mukana omaa elämäänsä koskevassa päätöksen teossa ja kuulumista johonkin yhteisöön.

Osallisuus on tunnetta siitä, että kuuluu johonkin. Se syntyy, kun on mukana jossakin yhteisössä esimerkiksi työn, opiskelun tai harrastus- ja järjestötoiminnan kautta. Esimerkiksi juuri nyt osallistut (Arjen sankarit, Halvalla hyvää, Startti avoimille työmarkkinoille) ryhmään, olet työtoiminnassa Pookissa jne.

Yhteiskunnassa osallisena oleminen tarkoittaa mahdollisuutta terveyteen, koulutukseen, työhön, toimeentuloon, asuntoon ja sosiaalisiin suhteisiin.

Ihmisen osallisuus ja kuinka aktiivinen yhteiskunnassa on, vaihtelevat elämän aikana ja elämän tilanteiden mukana. Osallisuuden kokeminen ja sosiaaliset verkostot toimivat ihmistä suojaavina tekijöinä hyvinvoinnin ongelmia esimerkiksi masennusta ja syrjäytymistä vastaan.

